MUYS.—PRAXIS CHIRURGICA RATIONALIS.—1683.

M.S.L.

V/2

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

Accession Number

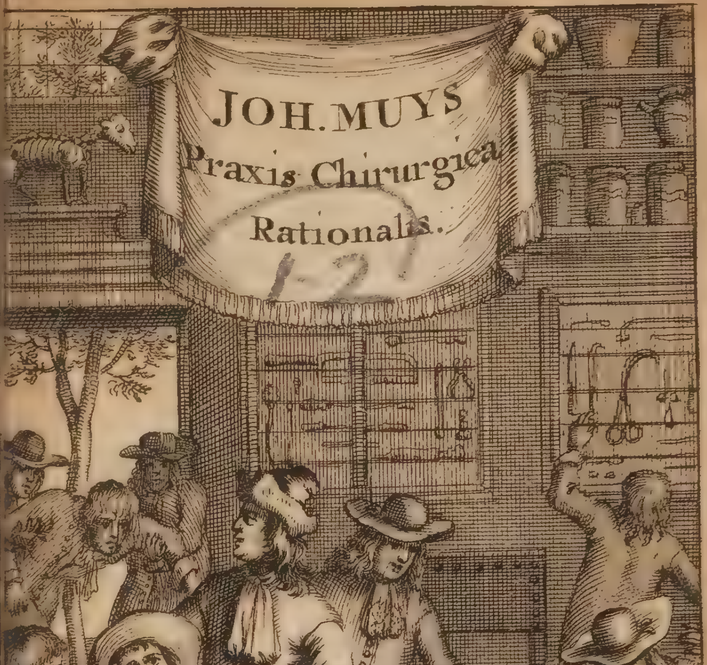
Press Mark
MUYS, J.

MEDICAL SOCIETY OF LONDON · 11, CHANDOS ST. CAVENDISH SQ.
ESTABLISHED 1773

V/2.

65614/A

V 1

LUGD. BATAV.
Apud *PETRUM* VANDER AA. 1683.

JOANNIS MUYS
Medicinæ Doctoris Arnhemienſis,

PRAXIS CHIRURGICA
RATIONALIS

Seu

Obſervationes Chirurgicæ ſecundum ſolida veræ Philoſophiæ fundamenta reſolutæ.

DECAS PRIMA.

LUGD. BATAVOR.

Apud PETRUM VANDER AA,
MDCLXXXIV.

MEDICAL SOCIETY OF LONDON

Nobiliſſimis, Ampliſſimis, Prudentiſſimiſque

D. D. SENATORIBUS SUPREMÆ CURIÆ DUCATUS GELRIÆ AC COMITATUS ZUTPHANIÆ.

D. D. CAMERÆ RATIONUM EJUSDEM DUCATUS GELRIÆ AC COMITATUS ZUTPHANIÆ PRÆFECTIS.

EORUMQUE

GRAPHIARIIS ET SECRETARIO.

Mirantur multi, quod imperfecta adeo permaneat Chirurgia hoc tempore, quo

quo veram philoſophiam paucis abhinc annis tanta incrementa ſumſiſſe videmus; ſed ſtatim mirari deſinent ubi attente in animo ſuo mecũ volutaverint ſimpliciſſima, clariſſima, ac ab uno quoque admiſſa principia, quibus innititur philoſophia, cũ è contra principia, quibus ars chirurgica ſuper ſtruitur, ſint intricata, obſcuriſſima, imo, ut verum dicam, falſiſſima, atq; ita, quicquid ſuperædificatur, mole ruit ſua.

Ego igitur, qui à teneris annis a Patre meo Medico-chirurgo medicâ ſimul ac

chi-

chirurgicâ cognitione imbutus ſum, oculo philoſophico aſpiciens periculoſos miſeris ægrotis errores, in quos quotidie incidunt non tantum Chirurgi per inutilem theoriam ac falſa fundamenta ſeducti, ſed etiam magni nominis & provectæ ſatis ætatis Medici, ego inquam, Chriſtianâ conſcientiâ impulſus, praxin Chirurgicam rationalem hic loci ſcribere ſecundum inconcuſſa ſolidæ philoſophiæ principia mihi propoſui, eamque totam per particulares caſus à me in praxi

quotidiana obſervatos abſolvere.

Jam dudum dixit Hippocrates, quod Medicus philoſophus ſit Deo æqualis, & certum eſt medicinam & Chirurgiam à philoſophia ſeparatam non magis accreſcere poſſe, quam avulſum ab arbore ramum. Oportet ergo, ut philoſophia inſeparabilis ſit Medicinæ ac Chirurgiæ comes, & ſic his in artibus forſan non minus utilitatis afferet, quam quondam ars imprimendi inventa attulit in literis, pulvis tormentarius

in bello, ac acus nautica in navigatione, quæ tria inventa rerum faciem ac ſtatum in orbe terrarum non parum mutarunt in melius.

Non autem hic commendo philoſophiam Ariſtotelicam, quandoquidem illa vana eſt garrulaque, ac Medico prorſus inutilis, quamobrem Paulus etiam voluit in Epiſt. 2, 8. ut Coloſſenſes ab eâ ſibi caverent; ſed forſan aliquis objiciet mihi, illius philoſophiæ ſectatores ſæpè pluris fieri apud populum quam ſolide

doctos, rerum hæc eſt res, quæ parum movet me, qui laudes ac vituperia vulgi valde parvi facio; quoniam jam dudum novi, quam ſimilis ſit fama fluvio quilevia attollit, graviaque & ſolida mergit ac deprimit.

Philoſophia vero, quam hic intelligo, eſt ea, cujus principia nobis aperuit Clariſſimus Carteſius, vir incomparabilis, ſed nimis intempeſtiva morte nobis ereptus, qui, rebus cognoſcendis incumbens, quamdiu dubium aliquod ſuberat, judicium ſuum caute ſuſ-

pen-

pendebat, nec judicabat niſi de rebus prius clare ac diſtinctè perceptis.

Atque hæc eſt res maximi momenti, ideoque Carteſius eam in fine quartæ meditationis ſeriò commendat ſtrenuo veritatis ſectatori, ac vult, ut attentâ & ſæpius iteratâ meditatione efficiat, ut, quoties uſus exigit, recordetur: quoties de rei veritate non liquet, à judicio ferendo eſſe abſtinendum, ut ita habitum quendam non errandi acquirat, qua in re, ut Carteſius ibidem loci ait,

maxima hominis perfectio conſiſtit.

Verum enim vero jam jam audire videor quoſdam, vetuſtati, quam veritati magis addictos, acriter clamantes; quod Hippocrates & Galenus tanti viri fuerint, ut mirum foret, ſi jam temporis aliquid detegeretur, quod illi neſciverint; his verò reſpondeo, quod concedam, Hippocratem & Galenum multum ſciviſſe, ſed ſimul addo, quod jam temporis nos omnia, quæ illi noverunt, ex libris eorum poſſimus addiſcere, &

quod

quod præterea habeamus experientiam tot ſeculorum poſt obitum ipſorum elapſorum, quæ multis utilibus inventis tam anatomicis quam chymicis aliiſque nos ditarunt. Atqui in hoc aliquatenus acquieſcere poterunt, ſed juvenem, qui annuam telluris circa ſolem circumvolutionem trigeſies nondum conſpexit, illum inquam, juvenem tanta moliri, hoc eſt, quod devorare nequeunt, multò minus concoquere in debili ſuo ſtomacho.

Verum an illi neſciunt,

quod puerulus ſexennis, regulâ ac circino inſtructus, multo facilius & meliùs lineam circulumque ducere poſſit, quam prudentiſſimus ſenex ope horum inſtrumentorum deſtitutus? eodem modo juvenis Medicus, chymicis ac anatomicis experimentis locupletatus, ac ſecundum ſolidam philoſophiam conceptus ſuos dirigens, multò felicius in veritatum medicarum ac Chirurgicarum indagine verſabitur, quam expertiſſimus ſenex, philoſophia verâ deſtitutus.

Et ſi quis ſit, qui dubitat adhuc de eò, quod demonſtrare volui, illum perſcrutari vel ſaltem pervolvere jubeo ſacra volumina, illic namque inveniet prærogativam juvanum præſenibus hoc tempore futuram, nam Deus ait (ut citat Petrus hunc locum ex Joele Propheta in act. Apoſt. 2, 17.) *juvenes veſtri viſiones videbunt & ſenes ſomniabunt ſomnia.* Jam autem unicuique notum eſt, quam longe viſus in certitudine ac diſtincta cognitione ſuperet ſomnia.

Si

Si qui tandem ſint, qui putent adhuc ſapientiam nuſquam reperiri, niſi in ſenectute, illis loco ſenii, quo ego, utpote juvenis, deſtituor, obtrudo ſenium temporis præſentis, quo hæc ſcribo, quandoquidem nullum præcedens tantam ſenectutem poſſidet.

Deniq; Nobiliſſimi, Ampliſſimi, atq; prudentiſſimi Domini, ſi quid medendo ac meditando unquam profeci, ſi quid novi & boni in arte chirurgica excogitavi & expertus ſum, id omne acceptum refero

dul-

dulciſſimo otio, quo mihi jam per aliquod temporis intervallum frui licuit, otium autem hoc proficiſcitur ex pace, pax verò ex bona Re-publica, ſed bona Reſ-publica conſiſtere nequit ſine continuo juſtitiæ exercitio, in quo vos aſſidue deſudatis quantâ poteſtis induſtriâ, ideoque vobis, quibus debeo, hunc libellum in animi grati teſtimonium dico conſecroque, ipſumque ad fontem, unde primus promanavit, reduco, etiam atque etiam rogans, ut eundem benigne

ac-

acciapitis, quandoquidem hoc ſolum contra veneni feros invidorum ictus atque morſus pro vero antidoto mihi ſufficiet, qui ex animo precor, ut vitam per longam annorum ſeriem feliciter ac proſperè tranſigatis, tandemque permaneo

Nobiliſsimæ, ſpectatiſsimæque veſtræ Amplitudini

devotiſſimus

Arnhemii
Ao. 1683.
die 8.
April.

JOAN. MUYS.

PRÆFATIO.

Illic loci, ubi natale ſimiarum ſolum reperitur, homines eſſe dicuntur, qui putant ſimias quidem poſſe loqui, ſed eaſdem adeo prudentes exiſtere, ut illud diſsimulent & nolint, metuentes ſcilicet, ne aliàs ad laborem ſubeundum ab hominibus compellerentur.

Eodem modo viros invenire licet ſatis ingenioſos ad aliquid ſcribendum, quod publica luce fruimereatur, ſed iidem ſæpius abſterrentur propter laborem, qui abillis poſt edita ſcripta plerunque impendi debet refutandis maledicorum morſibus ac calumniis, nec omnino ſine ratione, nam quid intolerabilius homini, qui gemmis auroque tempus pretioſius exiſtimat, quam ut illud tam inutiliter terere cogatur.

Sed datur ad huc via, per quam tuto incedere licet; poſſumus ſeriò meditari, & cogitata noſtra chartæ mandare, in eum nempe finem, ut ingenium noſtrum quotidie magis magiſque excolamus, & in indaganda veritate exerceamus, poſ-

ſumus

ſumus præterea ſcripta noſtra publico communicare, ut ita, quaſi poſt tabulam cum Apelle deliteſcentes, audiamus liberum aliorum judicium, quod de ſcriptis noſtris ferunt, atque ut errata, quæ ibi ab aliis forſan animadvertentur, corrigamus, & hoc pacto etiam in cognoſcenda veritate proficiamus.

Atque interim tamen, his non obſtantibus, meritò formidatum laborem declinare poterimus, ſi firmiter nobis proponamus forti ac generoſo animo contemnere maledicorum latratus, ut pote non reſponſione tantum, ſed & irâ noſtrâ indignos. Atque hæc eſt via, per quam mihi incedere, placuit, dum obſervationes ſcribebam, quas non ex aliis congregavi, quandoquidem illi caſus plerunque referunt, inſolitos & valde raros, qui nullius ferme uſus in Medicina eſſe reperiuntur, & non raro plures, eaſque ſatis neceſſarias circumſtantias omittunt; ſed omnes, quas cernis, obſervationes apud ægros ipſe collegi, ad ſingulas, & quidem minimas circumſtantias tam circumſpectè, quam potui, attendens. Præ-

Præterea caſus, quos narro, ſunt tales, ut quotidie occurrant, ac idcirco ad praxin felicius exercendam non parum conducant, ad quam phænomenorum ibidem ſeſe exhibentium rationes præcipue etiam dirigere volui, eaſque, obſcuris terminis vitatis, modo tam perſpicuo proponere conatus ſum, ut ab unoquoque philoſophia pariter, ac Medicina vel leviter tantum imbuto facillime poſſint intelligi.

Scripſi autem non niſi iis Philiatris, qui ſolidam Philoſophiam ſectantur, quique ea propter habiles ac parati ſunt ad præjudicia ex mente ſua proſcribenda, nec etiam à quoquam alio me lectum iri unquam ſpero.

Accipe igitur primam Obſervationum mearum Chirurgicarum decadem, quam plures in poſterum ſequentur, quandoquidem mihi videor tempus in nulla re melius collocare poſſe, quam in inſtitutione mei-ipſius, quæ meus in ſcribendo ſolus Scopus eſt, & erit.

Agens de inflammatione vel eryſipe-

late

late acidum tantum adduco, quoniam in praxi ad illud præcipue attendendum, ſed interim non nego illud acidum cum aliis particulis fermentationem exercere: & in motum cogi ſolitò vehementiorem.

Bene-vole Lector,

Medullitus tuus.

JOAN. MUYS.
Med. Dr.

INDEX OBSERVATIONUM PRIMÆ DECADIS.

OBSERVATIO I.

De opthalmia à fungo inducta. pag. 1.

OBSERVATIO II.

De uſu fonticuli ejuſque operandi ratione. pag. 7.

OBSERVATIO III.

De Gangræna. pag. 13.

OBSERVATIO IV.

De ſphacelo pedis. pag. 18.

OBSERVATIO V.

De Erypelate cruris. pag. 25.

OBSERVATIO VI.

De ulceribus cruris varicoſis. pag. 27.

OBSERVATIO VII.

De vulnere oculi. pag. 40.

OBSERVATIO VIII.

De tumore ſuppurato nec non de carie oſſis pag. 58

OBSERVATIO IX.

De fractura tibiæ. pag. 74.

OBSERVATIO X.

De Diſlocatione humeri. pag. 79.

INDEX OBSERVATIONUM SECUNDÆ DECADIS.

OBSERVATIO. I.

De punctura nervi. pag. 11

OBSERVATIO. II.

De Dolore capitis. pag. 7[illegible]

OBSERVATIO. III.

De contractu tendinis poſt fracturam oſſi[s] humeri. pag. 1[illegible]3

OBSERVATIO. IV.

De vena Secta. pag. 166

OBSERVATIO. V.

De Crepitu tendinis. pag. 2[illegible]3

OBSERVATIO. VI.

De hæmorrhagia ex ulcere tibiæ varri coſo. pag. 255

OBSERVATIO. VII.

De ingenti contuſione brachii. pag. 27[illegible]

OBSERVATIO. VIII.

De Ganglio in manu. pag. 34[illegible]

OBSERVATIO IX.

De globulo mobili inferioris labii. pag. 37[illegible]

OBSERVATIO. X.

De affectu oris noſtrato vulgo nuncupatum de Water-kancker. pag. 39[illegible]

JOH. MUYS PRAXIS CHIRURGICA RATIONALIS.

Observatio I.

De Ophthalmia à fungo inducta.

Anno 1680, die primo Auguſti puer duodecim annorum, corpore ſanus, inter ludendum, fumum ex orbiculari vel crepitu lupi (qui belgico idiomate dicitur *een boevyſt*) ab alio puero emiſſum oculis ſuis excepit, unde ſpatio duarum horarum vix elapſo palpebræ adeo intumeſcebant, ut oculos aperire nequirent; oculi toti rubebant non aliter, ac ſi panno rubicundo fuiſſent cooperti, & talis quoque apparebat interior palpebrarum ſuperficies, ac dolor intenſus aderat. Patiens per biduum remedia neglexit, ac intereà prædicta

ſymptomata increſcebant, & præterea continuus erat lachrymarum acrium effluxus.

Res miranda ſane, quam nuſquam me legiſſe memini; ſed quo pacto fumus ille horrenda adeo phænomena potuit excitare? Orbicularis ſcilicet exiguo tantum foramine perforatus à manu pueri undique comprimebatur extrinſecus, atque ita particulas volatiliores & minus cohærentes intus foras urgebat, quæ omnes ſimul exire non valentes aliæ alias propellebant, atque ita multo celerius agebantur; non aliter ac videmus aquam ex ſyringa celerrime proſilire, quando piſtillum non niſi leviter ac tarde tantum adigitur, aut ſicut cernimus, latera follis molliter tantum comprimi, dum aër interea ex tubo illius non ſine impetu propellitur.

Sed ſi forſan aliquis hic interroget, qualeſnam ſint illæ particulæ, illi reſpondeo, ipſas eſſe acido-corroſivas ac utrinque acriter ſcindentes, nam tales ſi particulas acidas orbiculari ineſſe, colli-

gere

ere licet ex illius uſu in ſiſtendo ſan-
uine, quandoquidem, cum fruſtum
rbicularis imponitur vaſi ſanguifero
ulnerato, ſanguis ſiſtitur partim ob
articulas ramoſas ac ſibi invicem im-
licitas vas apertum obturantes, partim
b particulas acidas orbicularis, quæ
anguinem coagulant, haud ſecus ac lac
oagulatur ab acido infuſo.

Hæ igitur particulæ acidæ magna vi
x orbiculari expreſſæ profunde pene-
rarunt in poros oculorum & ſuperficiei
nterioris palpebrarum, & ſic lateribus
uis ſcindentibus vehementiori motu a-
itabant fibrillas nervorum ibidem diſ-
erſorum, unde doloris ſentiendi occa-
o menti dabatur, cui dolori etiam ſuum
ontribuebat diſtenſio, quæ oriebatur
x eo, quod vapores ſoliti per poros a
articulis orbicularis obſtructos exire
on poſſent, ac proinde intra tubulos
nembranarum colligebantur ſub forma
umoris, qui brevi temporis ſpatio ace-
cebat à particulis acidis orbicularis tan-
uam à fermento, ſicut videmus fer-

 mentum

mentum acidum in parva quantitate sumtum totam maſſam farinaceam in ſuam naturam vertere.

Hæ igitur particulæ acidæ utræque laterum ſuorum acie validius impellentes fibrillas nervorum, ciebant in illas partes copioſiorem ſolito ſpirituum animalium influxum, unde fiebant ibidem leves quædam contractiones, quæ tamen ſufficiebant, ut impedirent aliquatenus circulationem ſanguinis & humorum per tubulos illarum partium circulantium, nam adjuvabantur in hoc negotio à vaporibus intra tubulos illarum partium in aquam converſis.

Sanguis in vaſis capillaribus contentus & humores in tubulis, dum ita ſtagnabant, etiam aceſcebant modo prædicto & coagulabantur, unde adhuc magis inepti reddebantur ad circulandum, atque hinc jam ſatis manifeſtum evadit, unde ortum traxerit rubor oculorum & palpebrarum, harumque intumeſcentia.

Sed unde continuus ille lachrymarum

acrium

acrium effluxus? res ex prædictis facile deducitur; ſcilicet particulæ quædam acidæ orbicularis intrarunt poros glandularum & vaſorum lachrymalium, ibidemque leves quaſdam convulſiones irritatione ſua excitando, lachrymas continuo expellebant; ſed unde ſolito acriores ſentiebantur? nullus fere mortalium eſt, qui, ipſo guſtu indice, neſciat lachrymas eſſe ſalſas, quapropter illæ in tranſitu efferveſcentiam quandam ſubitaneam inibant cum particulis acidis ibi hærentibus.

His attento animo pauliſper penſitatis mirari deſino, quod fumus ille tantorum malorum cauſa extiterit, ſimulque jam non difficilis videtur medela.

Scio namque, quod lac fervens, ab acido coagulatum, iterum ſolvatur intra horæ ſpatium, ſi digeratur cum ſale aliquo idoneo; ſcio etiam quod acetum dulceſcat ab injectis oculis cancri, ut & à lithargyrio infuſo; novi etiam efferveſcentiam, quæ concitatur ex concurſu olei tartari ſalſi cum oleo acido vitrioli.

Atque ex his concludo, ſanguinem ab acido coagulatum iterum fluidum reddi & acidum temperari poſſe ab oculis cancrorum, lithargyrio & multis aliis medicamentis multum ſalis continentibus, qualem exhibet vitriolum album, gummi ammoniacum, ſagapenum, galbanum &c:

Ego igitur tertio læſionis die ad puerum vocatus inſtillavi calide in oculo guttas aliquot alicujus collyrii, quod ex vitriolo albo, aliiſque cum aquis convenientibus mixtis componitur, & ſuper oculum applicui emplaſtrum ex gummi ammoniaco, galbano, ſaga peno, lithargyrio &c: conflatum & ſuper linteum extenſum. Hæc ego quotidie bis iteravi, & puerum in loco tenebroſo retineri juſſi, atque ita æger intra duas ſeptimanas priſtinam ſanitatem in totum recuperavit.

OBSER-

OBSERVATIO II.

De uſu fonticuli, ejuſque operandi ratione.

Puella tredecim annorum jam per multos annos laboraverat dolore & rubore oculorum, ac palpebrarum tumore, earumque poſt ſomnum abſolutum coalitu ab humore viſcido in materiam reſinæ non abſimilem concreto; hæcque ophthalmia jam per longum temporis intervallum à duobus Chirurgis impugnata fuerat, expugnata minime.

Ego tandem accerſitus judicavi morbi cauſam eſſe ſanguinem nimis acidum, ac fermentum ejuſdem naturæ à ſanguine illo productum & poris oculorum ac palpebrarum firmiter inhærens, ibidemque efficiens, ut ſanguis in vaſis capillaribus & humores in tubulis magis aceſcerent, coagularentur, & ſtagnarent, nam ex his paucis prædicta phænomena non difficile eſt deducere.

Ego porro mihi firmiter perſuaſi puellam brevi ſanari poſſe, ſi modo fermentum illud acidum temperari ac ex poris oculorum ac palpebrarum poſſet expelli, ſanguiſque ille acidus ex corpore deturbari; quapropter uſus ſum collyrio, quod conſtabat ex medicamentis multum ſalis continentibus, ac præterea emplaſtrum ex ſimilibus paratum ſuper oculos applicabam.

His autem parum profeci, nam ſimul ac portio quædam fermenti illius temperabatur ac eluebatur, mox iterum ex ſanguine novum adducebatur in locum abeuntis, qua de cauſa ægrotulam ſingulis ſeptimanis bis purgavi per alvum, ſed fruſtra; tandemque effatum Clariſſimi Sylvii inveni veriſſimum, „ quod habetur praxeos libro primo, capite ſecundo, titulo X X V I, nempe quodvix dentur purgantia per alvum, „ ſaltem nobis nota, quæ acidos humores ex ſanguine educunt.

His ita conſtitutis tempus erat, ut animum ad meliora media invenienda appli-

applicarem, & dum in hoc occupatus eram, opportune veniebat mihi in mentem ſequens experimentum.

Nimirum ſi habeas compoſitum ex aquâ & oleo inter ſe mixtis, & ſi unum ab altero ſeparare conêris, tunc chartam prius oleo inungere oportet, ſi velis, ut oleum per chartam tranſcoletur, remanente ſupra chartam aqua; ſin animus tibi ſit, ut aqua tranſcoletur, oleo remanente, tunc charta prius aqua madefieri debet.

Sed quæ cauſa hujus phænomeni? pori ſcilicet in oleo aliter figurati ſunt quam in aqua, ac proinde materia ſubtiliſſima mundi, quæ fluit per particulas ramoſas olei, multum differt ab illa, quæ trajicit per lubricas & teretes aquæ particulas; imaginare tibi jam aquam appellentem ad chartam oleo imbutam, & facile cognoſces illam debere repelli à materia ſubtiliſſima egrediente ex oleo in poris chartæ contento, & non valente ingredi per poros aquæ aliter diſpoſitos, ut & à materia ſubtiliſſima

ex aqua exeunte, nec potente intrare poros olei in charta hærentis; ſed ſi oleum properet ad chartam oleo prius ſaturatam, tunc materia ſubtiliſſima utrinque ſimilis eſt, & quæ ab hac parte egreditur, ingreditur per illam, & vice verſa, & ſic oleum appropinquat ad chartam oleo inunctam, ac per eam transcolatur, & ſi forſan particulæ quædam aqueæ interjectæ huic negotio aliquatenus obſtarent, illæ removerentur ad latera & repellerentur.

Hoc experimentum, ejuſque rationem ſæpius volvens ac revolvens in animo meo, tandem in ægrotulæ brachio ſecui vulnuſculum, quod vulgo fonticulum dicunt, illudque per piſum injectum & quotidie renovatum apertum ſervavi; & ſic multi humores alias libere per tubulos brachii circulantes, ob interruptos à vulnere tubulos in fonticulo coacervabantur, mutabantur in pus, & mora ſua aceſcebant, ac inſtar fermenti acidi inficiebant poros tubulorum fonticulo vicinorum.

Si jam particulæ quædam amaræ, dulces, aliæque ſanguinis conarentur intrare tubulos, quorum pori repleti erant acido illo fermento, illa repellebantur à materia ſubtiliſſima utrobique diſſimili, non aliter ac modo explicuimus in citato experimento, ubi vero particulæ acidæ ex ſanguine advehebantur, illæ appropinquabant ſine repulſa & intrabant tubulas fonticulo vicinos, acidoque fermento infectos, & ſi quæ particulæ alterius naturæ interjectæ erant, illæ repellebantur à materia ſubtiliſſima eadem, quæ efficiebat ſua ſimilitudine, ut particulæ acidæ tubulos acido imbutos intrarent, haud ſecus, quam magnes ad magnetem accedere cernitur ob particulas ſtriatas, quæ ex uno magnete exeuntes, alterum ſine offenſa ingrediuntur, & ſic aërem omnem intermedium excludunt.

Atque hoc pacto feliciter conſecutus ſum, quod purgationibus per alvum antea fruſtra tentaram; nam ſanguis quotidie à magna acidi portione per fonti-

culum expurgabatur, idque eo melius ſuccedebat, quoniam interea temporis per exterius impoſita acidum fermentum temperabatur & ex poris oculorum & palpebrarum eluebatur, & pori nimis ampliati & diſtorti per blanda aſtringentia ad naturalem ſtatum reducebantur; ac hoc ultimum negotium executus ſum cataplaſmate parato ex ſola argentina in aqua cocta admollitiem; nam argentina continet in ſe multum ſalis volatilis, quod prius avolans ex cataplaſmate, fermentum acidum temperabat ac ex poris eluebat, particulæ verò craſſiores & aſtringentes, quas præter ſal volatile poſſidet argentina, ultimo egrediebantur, & poros oculorum & palpebrarum blande aſtringebant, eodem fere modo, quo videmus cinnamomum & nucem myriſticam in diarrhæa ſale ſuo volatili & aromatico prius temperare & eluere ex poris inteſtinorum acidum & irritans fermentum, & poſt particulis craſſioribus aſtringere blanda vi poros inteſtinorum & vaſorum.

Atque

Atque ita hæc ægrotula, vix uno menſe à vulnere inflicto elapſo, incolumis evaſit & permanſit, ac eadem ratione plures poſt hanc puellam pro voto ſanavi.

OBSERVATIO III.

De Gangræna.

Anno 1680, die 7 Septembris fæmina ſexaginta annorum in dorſo mammilla & brachio ſiniſtro múltis veſiculis ſummè dolentibus & aquam limpidam continentibus ſubito correpta fuit, ac interea bene comedebat, nec intrinſecus ullum ſentiebat incommodum, quamobrem per biduum remedia neglexit, quo tempore ego accerſitus veſiculas aperui, & cutim ac carnem ſubjectam inveni nigram & gangræna affectam.

Scilicet fermentum ſummè acidum & corroſivum deliteſcebat immotum & quidem valde profunde in poris iſtarum partium, & quamdiu ita jacebat immo-

tum, non poterat inferre dolorem, nam dolor fit à motu ſolitò vehementiore fibrillarum nervorum; corpus autem immotum aliud movere minime poteſt.

Sed quam primum fermentum illud acido-corroſivum ex poris ſuis expellebatur ab humoribus ex poris arteriarum egreſſis & per tubulos partium circulantibus, ſtatim dolor ingens exortus eſt, ac mox coagulabantur humores circulantes & à fermento illo in acidum corroſivum mutabantur.

Jam humorum iſtorum coagulatorum particulæ magis lubricæ, flexiles & minores ab humoribus à tergo inſequentibus propellebantur uſque ad ſummam cuticulam, quam, quia ob poros ab aëre frigido conſtrictos penetrare nequibànt, elevabant in altum & in formam veſicularum; particulæ autem craſſiores, ponderoſiores & magis acidæ remanebant in fundo, & fibrillis iſtarum partium diſrumpebant ita, ut humores circulantes amplius intrare nequirent, atque hinc gangræna iſtarum partium exorta fuit. Cum

Cum mihi jam manifeſtum eſſet, acidum corroſivum hoc in caſu peccare, haud difficulter colligere potui, quænam adhibenda forent remedia; ſcilicet illa, quæ noveram temperare acidum; & quia ſciebam ſpiritum nitri & ſalis acidum à ſpiritu vini dulceſcere, ideo lavamentum confeci ex ſpiritu vini, cui addidi lithargyrium, oculos cancrorum, ſpiritum cochleariæ, cretam, aliaque acido reſiſtentia, illudque lavamentum ſæpius de die applicui cum linteo quadruplici, ac interea Patiens ſingulis duabus horis aſſumebat duo cochlearia ex ſequenti Mixtura acidum temperante, ut pars illius per arterias ad partes affectas veniens, externis remediis opem ferret:

℞ *Aq: meliſſæ* ℥iij.
theriacal:
vitæ Math: āā ℥i:
Sacch: perlati ʒiij.
Coralli alb: ppr. ʒi.
Oculor: cancr: ppr. ʒiß.
Bezoard: mineral: ℈iß.

Spir:

Spir: Cornu cervi G^{tt}. *xx.*
Sal: volat: oleoſi G^{tt}. *xxv.*
F. Mixtura.

Lavamento prædicto per unum diem adhibito cum nondum multum proficerem, partes affectas ſcarificavi, eaſque lavi unguento ægyptiaco mixto cum ſpiritu vini, nec formidabam damnum ex aceto, quod ingreditur agyptiacum, quia illud omne in coctione avolat, dum unguentum illud conficitur; præterea partium affectarum margines inunxi oleo de lateribus ſeu philoſophorum, tandemque impoſui cataplaſma ex ruta, abſinthio, dictamno cretico, radice galangæ, calami aromatici, farina lupinorum, hydromelle, aliiſque acidum temperantibus.

Prædictis remediis per paucos dies uſurpatis pus bonum generari cæpit, quod particulis ſuis blande ſcindentibus diſrupit reliquas intermedias fibrillas, quæ carnem vivam cum mortua adhuc connectebant, & ſic partes gangræna affectæ ſeparatæ ſunt; & tunc applicui there-

therebinthinam communem mixtam cum unguento baſilico & vitello ovi, unde omnes particulæ viſcoſæ tollebantur, quæ poros arteriarum & vias tubulorum aliàs obſtruere ſolent, ac ſic continuo particulæ quædam ex arteriis egrediebantur, ulceribuſque adhæreſcebant ob ſimilitudinem ſuperficierum, atque ita omnia ulcera, quæ valde cava fuerant, brevi carne repleta conſpiciebantur, quo tempore lintea carpta ſicca appoſui, & brevi citatricem induxi per ea ſola, nam omne pus aliàs rodens imbibunt, & oſcula tenerorum vaſorum penitus occludunt.

Atque ita noſtra ægrota die 21 Octobris priſtinæ ſanitati in totum reſtituta fuit.

OBSERVATIO IV.

De ſphacelo pedis.

Septuagenarius, veneri, Bacchoque per totam vitam deditus, ac per intervalla frequentia ſpaſmo dextri cruris correptus, anno 1681, die 22 Februarii in febriculam non adeo vehementem prolapſus eſt; die 26 Februarii appetitus prius proſtatus redire videbatur, quare æger eo die bis magnam copiam coaguli lactis ebutyrati valde acidi comedit, & eodem die circa nonam veſpertinam conqueri cæpit de ingenti dolore pedis dextri, ac brevi poſt de ejuſdem ſtupore ac algore; idemque dolor, ſtupor & algor intra duas horas aſcendit uſque ſupra genu. Die 28 Februarii ego accerſitus ſum, ac ſcarificans animadverti ſphacelum totam manus palmam ſupra genu aſcendiſſe, nam eouſque frigus ſummum ac pallor aderat, & in ſcarificatione nullum doloris ſignum apparebat, ſanguiſque nullus effluebat

effluebat, excepto pauculo ſanguinis valde nigri ac coagulati in una aut altera parte prorepentis.

Hæc omnia attento animo contemplans, judicavi veneris, Bacchique abuſum ſanguinem hujus viri, ejuſdem ſubtiliori ac volatiliori portione ſublata, nimis viſcoſum ac acidum reddidiſſe; & cum particulæ quædam acidæ ac viſcoſæ hujus ſanguinis per circulationem ad pedem dextrum pervenirent, illas ibi forſan ſubſtitiſſe, ac pertinaciter poſtea hæſiſſe, ſuâque morâ majorem acorem ibidem acquiſiviſſe.

Hæ autem particulæ nihil mali effecerunt, quamdiu immotæ permanebant, ſed ubi per intervalla ex latibulis ſuis pro pellebantur ab humoribus circulantibus, ac ubi ab iiſdem in motum ciebantur, tunc ſpaſmi dextri cruris cauſa extiterunt irritando & ſcindendo Fibrillas illarum partium, ac ita occaſionem præbendo majori ſpirituum animalium affluxui.

Con-

Continuatus autem veneris, Bacchique exceſſus in hujus viri ſanguine fere nihil reliquit præter caput mortuum, ut ita loquar, hoc eſt, nihil præter ſanguinem valde viſcoſum ac acidum, qui rite in corde efferveſcere, ac per partes circulare non potuit amplius; hic autem ſanguis, ubi à febricula illa majorem motum accipiebat, ac magis ſolito rare fiebat, poros arteriarum ſatis aperuit, ut multæ particulæ acidæ ac viſcoſæ egrederentur ac ſubſiſterent, hocque potius contingebat in pede dextro, quam alibi, quia illic latebat acidum ac viſcoſum fermentum, quod acidum ac viſcoſum in ſanguine contentum ad ſe appropinquare fecit eo modo, quem explicuimus in Obſervatione ſecunda; & forſan in cauſa eſt magna illa copia coaguli lactis ebutyrati valde acidi aſſumta, quod hoc evenit die 27. Februarii potius, quam aliis diebus.

Particulæ autem illæ acidæ cum viſcoſis ex poris arteriarum die 27. Februarii

ruarii egreſſæ, ac in tubulis pedis extri ſubſiſtentes ac conjuncta cum cido fermento inibi antea contento, aterum ſuorum acie fibrillis vehementem valde motum impreſſerunt, atque ta dolorem illum produxerunt; Fibrillæ vero impetum hunc non diu uſtinere valentes, brevi poſt prorſus diſſectæ ſunt, ac ita ſenſus doloris, quamvis fieret ſcarificatio, in totum ſublatus fuit, & Fibrillæ diſruptæ in cincinnos reſilientes tubulos pedis dextri ita obſtruxerunt, ut ſpiritibus animalibus, nec non ſanguini influxus denegaretur, atque huc etiam fecit coagulatio humorum in pede ab acido producta; hic igitur detexi originem ſphaceli pedis dextri; & quod ille acido ortum ſuum debeat, confirmat ſanguis ille niger & coagulatus, qui inter ſcarificationem effluxit, nam nemo neſcit ſanguinem nigreſcere & coagulari ab acido.

Sphacelus igitur jam tranſcenderat genu, ac interea paulo ſupra partem ſpha-

ſphacelo correptam dolor aderat intolerabilis.

Ego perpendens mecum ægroti diſſolutam vitam anteactam, ipſius ſenectutem, pedem uſque ſupra genu ſphacelo tactum, & totam ſanguinis maſſam tam graviter affectam, & præterea memor, quod nulli ſenes mortem evaſerant, quos noveram hoc morbo unquam correptos eſſe, audacter aſtantibus & amicis ægroti mortem indubitatam prædixi, ſed tamen interim pollicebar, me dolorem mitigaturum, quantum poſſem, & ſi poſſibile foret, impediturum, ne malum amplius aſcenderet.

Primo igitur Patientem ſingulis duabus horis aſſumere juſſi cochlearia duo mixturæ acidum temperantis & conſtantis ex aqua borraginis, bugloſſæ, theriacali, ſaccharo perlato, oculis cancrorum, corallo, bezoardico minerali, aliiſque acidum infringentibus & viſcoſum attenuantibus.

Præterea decoctum ex aqua, vino, radi-

adicibus calami aromatici, enulæ cam-anæ, ex ruta, dictamno cretico, ab-nthio, farina lupinorum &c. con-tans cum duplici linteo calide appli-ui, unde mox doloris levamen, quia cidum laterum ſuorum acie dolorem nducens inde temperabatur, quam-brem linteum, quam primum ex ccabatur, eodem liquore de novo nbuimus, idque per aliquot dies con-inuavimus.

Ubi jam dies ſeptimus Martii ad-rat, vidi lanuginem illam, quæ mu-oris nomine vulgo venire ſolet, diſ-erſam per totam cruris internam par-em à talo uſque ad genu, & quod ſi onæ notæ microſcopium tum tem-oris ad manus fuiſſet, multas plantas um ſtipitibus, foliis, floribuſque con-inno ordine diſpoſitas illic detegere otuiſſem ex crure hominis adhuc vi-entis propullulantes non aliter, quam ungus è terra provenire ſolet.

Æger interea nihil comedebat, ac ebri ſingulis diebus ſæpius veniente

&

& evaneſcente corripiebatur, tandemque die 14. Martii horâ quartâ matutinâ placide obdormivit, pulſu antemortem ſæpe intermittente, qui quoque ab acido non difficulter deduci poteſt.

Maſſam autem ſanguineam totam infectam fuiſſe, atque ea propter extirpationem hic minime conveniſſe, vel hinc liquere poteſt, quod tribus diebus, antequam æger moreretur, pes ſiniſter à pollice uſque ad talum etiam ſphacelo correptus eſſet, & quod utraque manus duobus diebus ante obitum per viginti quatuor horas glaciei inſtar algeret, licet, febri poſtea valide invaleſcente, iterum incaleſceret.

Quod vero remedia huic malo convenientia applicem, hinc liquido conſtare puto, quod ſphacelus, qui prius, neglecto bono conſilio, viginti quatuor horarum ſpatio à pollice pedis progreſſus eſt uſque ſupra genu, quod ille, inquam, ſphacelus poſt appoſita

me-

mea remedia per duarum ſeptimanarum intervallum non aſcenderit altius quam unius palmæ latitudinem.

OBSERVATIO V.

De Eryſipelate cruris.

Vir quadraginta annorum cæpit ægrotare Febre, horâ duodecimâ poſt invaſionem evaneſcente, quo tempore æger conqueri cæpit de dolore & rubore cruris dextri.

Nimirum in parte aliqua ſolida hujus viri extra vaſa deliteſcebat fermentum aliquod acidum, quod hac aut illa de cauſa inde eluebatur & abripiebatur ad ſanguinis maſſam, in qua inimicam illam fermentationem excitavit, quæ febris nomine innoteſcit.

Dum autem fermentum illud acidum cum ſanguine circulabatur, forte particulæ quædam illius ſtagnabant & hærebant in cute cruris dextri, quæ brevi omnes alias iſtius acidi fermenti

MEDICAL SOCIETY ESTABL 17

particulas ad ſe ex ſanguine appropinquare coëgerunt, eo fere modo, quo magnes magnetem ad ſe accedere facit.

Particulæ illæ ibi hærentes ac Fibrillas ſatis acriter ſcindentes dolorem in crure produxerunt; rubor autem ortum debebat ſanguini in vaſis capillaribus ſtagnanti ob incipientem coagulationem ab acido provenientem ſicut ruborem ſatis intenſum in facie animadvertimus, ubi collum & venæ illic contentæ à collari aut alia quapiam re nimis conſtinguntur.

Huic affectui eryſipelatis nomen imponere poſſumus, ſed unde febris mox abiit; quando eryſipelas apparebat, quia tum temporis maſſa ſanguinea liberata fuit ab acido illo fermento, quod tunc demigravit in crus.

Morbum hunc intra biduum in totum ſanavi unico lavamento acidum temperante & conſtante ex ſpiritu vini, camphora, lithargyrio, creta, ſale prunellæ &c. quandoquidem firmi-

niter perſuaſus eram phænomena hæc
x acido ſuam trahere originem.

OBSERVATIO. VI.
De ulceribus cruris varicoſis.

Virgo quadraginta annorum, jam
per longam annorum ſeriem ma-
e diætæ dedita, ac inter cætera noxia
ſcoſis, aceto, aliiſque acidis nimium
electata, pedeſque æſtivo tempore
aquam Frigidam ſæpius immergens,
anc per quindecim annos laboravit
rice tibiæ ſiniſtræ ab imo pede ad
enu uſque pertingente, ac ulceribus
obus circa malleolum internum ejuſ-
m tibiæ profundis, ſordidis, valde
olorificis, ac materia quadam acri ac
nui fere ſemper ad ſummum uſque
pletis, & circum circa eryſipelas pro
mite ſæpius habentibus. Horum ul-
rum medelæ plures Medici ac Chi-
rgi per longum tempus fruſtra incu-
ere, imo etiam celeberrimus ille
acticus Feij, Dominus Cranen-
rgi.

 Sci-

Scilicet ab acidi & viſcoſi nimiæ quantitate aſſumta ſanguis hujus virginis redditus fuit craſſus & aptus ſtagnare, quare portio quædam illius delata ad tibiam ſiniſtram ſubſtitit & moram aliquam traxit circa valvûlas alicujus venæ, cujus membranæ à majori ſanguinis copiâ ibidem congeſtâ ita diſtendebantur, ut humores ex arteriolis inter membranas illius venæ diſperſis egreſſi (nam inter membranas venarum arteriolas, venulas nervuloſque per microſcopium detegere potes & abſque dubio adſunt etiam vaſcula lymphatica) & per membranarum tubulos errantes, libere tranſire nequiverint, ſed ſtagnaverint illic, ſeſeque poſuerint inter interſtitia Fibrillarum tantâ copiâ, ut interſtitia illa ampliarentur non tantum, ſed ut præterea etiam aditus intercluderetur ſpiritibus animalibus ex nervulis in tubulos illos prolabentibus, ac venam alias aliquatenus conſtringentibus, inque illa motum quendam periſtalticum producen-

tibus ad ſanguinis circulationem in ve-
na promovendam, atque ita ſanguis
in vena illa aliquatenus ſtagnans &
membranas illius ſupra modum diſten-
dens varicis citati cauſa extitit.

Sed cur varix ille potius in tibia,
quam alibi ſe conſpiciendum præbuit?
quia ſcilicet ſanguis venoſus ibi aſcen-
dere debet per viam horizonti per-
pendicularem, & præterea hæc via
aliquatenus occluditur à ligaculis illis,
quibus crura conſtringere ſolemus ad
retinendas caligas; ſic in virgine hac
ſuum etiam huc contulit immerſio pe-
dum in aquam frigidam non raro in-
ſtituta.

Sanguinis igitur majori, quam par
eſt, copia congeſtus in hac vena,
partes quaſdam ipſius venæ membra-
narum minus reſiſtentes diſtendit ma-
gis quam alias craſſiores, & ſic receſ-
ſus quoſdam ſeu ſinus ſibi formavit,
ac præcipue quidem circa valvulas, in
quibus ſanguis, naturâ ſuâ jam acidiuſ-
culus, majorem adhuc acorem ſibi

contraxit, quia ibi diutius abſque circulatione commorabatur.

Sanguinis autem hujus particulæ multæ acidiores in carnem vicinam transſudarunt per partes varicis magis diſtentas ac per conſequens rariores, hoc eſt, per ſinus illos, & ſic Fibrillis ibi irritatis, & poſt diſſciſſis dolor excitatus eſt, ac poſtea duo ulcera dolorifica, quæ deinde, pluribus Fibrillis diſruptis, reddebantur profunda.

Particulæ illæ acidæ pertinaciter hærentes in poris labiorum ac fundi ulcerum humores ſinceros adhuc alluentes convertebant in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus interruptos circulationem continuare non valentes, ab humoribus à tergo continuo inſequentibus propellebantur foras in cavitatem ulcerum, quam ad ſummum uſque fere ſemper adimplebant humore acri, acido ac tenui, ſed ita tamen tenui, ut interim admixtæ eſſent particulæ quædam viſcoſiores ac magis

ra-

ramoſæ, quæ, ramulis ſuis ſibi mutuo implexæ, ac hærentes in ſuperficie ulcerum, illa ſordida reddebant.

Huc uſque explicuimus, quomodo particulæ quædam acidæ per ſinus varicis tranſſudaverint in carnem vicinam; nunc tempus eſt, ut animadvertas, particulas acidas multo plures ex ſinibus illis abreptas eſſe in maſſam ſanguineam, cum qua circulantes magna ſui portione ingreſſæ ſunt ulcera magis quam alias partes, ob acidum fermentum illic deliteſcens, eo modo, quem explicuimus in Obſervatione ſecunda, & ſic adaucta fuit copia humoris acidi ulcera implentis & ex illis promanantis.

Eryſipelas, quod ut plurimum circumvallabat ulcera, ab acido ibidem hærente itidem ſuam trahebat originem.

Hæc omnia dum aliquantiſper mecum volutabam, tandem me converti ad varicem, ut ad primam mali originem, quæ cauſa procatarctica vel

primitiva dici poſſet, ſi terminis artis in utilibus uti alicui volupe foret; ac è varice lancettâ aperto eduxi uncias aliquot ſanguinis ſtagnantis, acidi & nigricantis.

Deinde perveni ad maſſam ſanguineam acido fermento imbutam, quæ cauſæ antecedentis nomine gauderet hoc in caſu apud illud ſubtile nimis Eruditorum genus, quod magis de vano verborum apparatu, quam de rebus ſollicitum eſt; illamque corrigere cæpi per bonam diætam inſtitutam, viſcoſa, acidaque cuncta prohibentem, atque per pulverem acidum temperantem quotidie aſſumtum conſtantem ex ſcrupulo uno oculorum cancrorum, ac eadem quantitate coralli albi.

Denique ad ulcera ipſa acceſſi, in quorum fundo, labiiſque deliteſcebat acidum fermentum, quod, ſi quibuſdam forte placeret, cauſæ conjunctæ nomine poſſet appellari.

Præcipuum, quod mihi jam reſtabat

bat agendum, erat ut fermentum illud temperarem ac tollerem, atque ut labia ulcerum ad fundumuſque ſenſim & ſine ſenſu deprimerem, nam ex hoc ultimo negotio triplicem mihi pollicebar utilitatem.

Primo ſcibeam, quod ſublatâ hoc modo ulcerum cavitate, nihil in illis poſſet colligi humoris illius acidi ac aliqua ſaltem ex parte viſcoſi, qui particularum viſcoſarum ac ramoſarum ratione ulcera antea ſordida reddebat, atque acidarum ac ſcindentium particularum reſpectu illa quotidie magis magiſque excavabat, quandoquidem in ulcerum cavitate continuo magna copia congerebatur prius, ſed quod ille humor, ſi ad ulcera adhuc veniret, ſtatim poſt adventum ſuum deberet foras propelli, hoc eſt, ad latera ulcerum à corpore duro labiis ulcerum deprimendis validius appreſſo.

Secundo certus eram hoc pacto circulationem ſanguinis ac hûmorum iri reſtitutam, in quo magna pars cu-

rationis ulcerum ſita eſt ; nam labiis ulcerum non prominentibus, ut ante, ſupra fundi ſuperficiem, effici poſſe videbam, ut humores per tubulos in labiis ulcerum contentos circulantes, qui prius ob tubulos ab ulceribus interruptos in ulcerum cavitatem defluebant, jam viam ſibi quærerent per tubulos in fundo ulcerum repertos, atque ita prorſus novam circulationem iterum inirent, quæ non impediretur ab aëre ambiente, uti prius, quia ille ſatis arceretur ab eodem corpore, quod ulcerum labia deprimeret, quoniam illud ſatis craſſum, ſolidum, durumque reddere mihi propoſueram.

Tertio ſæpius in ulcerum vulnerumque curatione obſervaveram, cicatricem generendam nunquam initium capere à centro, aut alia parte vicina ulcerum, vulnerumve, ſed ſemper incipere ab extremitate cutis ambientis ob ſimilitudinem ſuperficierum, quæ inter cutim ac cicatricem reperi-

tur;

tur; atque hinc firmiter perſuaſus e-ram, ulcera ab acido fermento ſordibuſque liberata prius, planaque reddita modo prædicto, ac circulatione reſtitutâ gaudentia, brevi temporis ſpatio contecta fore cicatrice.

Congreſſi igitur nonnulla idonea medicamenta acidum temperantia contra fermentum peccans in ulceribus deliteſcens, atque, ut unâ fideliâ duos dealbarem parietes, formavi ex illis placentulam ſatis duram craſſamque ac ulceribus Paulo majorem, ſic ut tegeret etiam portionem parvam labiorum, eamque ulceribus impoſui, ac per ſtrictam ſatis ligaturam validius appreſſi, & reliqui per horas duodecim, poſt quas tranſactas vidi, quod ſpes, quam inde conceperam, me non feſelliſſet, nam ulcera reperi plana prorſus, à ſordibus omnibus liberata, ac jucundo rubore conſpicua, parumque aut nihil fere dolentia, unde propemodum raptus in admirationem, collegi acidum in ulceribus fer-

mentum jam magna ex parte eſſe temperatum, ac brevi totum temperatum iri.

Poſt paucos dies, circulatione reſtituta, particulæ bonæ notæ per tubulos cutis ambientis euntes, illius extremitati adhæſerunt firmiter ob ſimiles cum cute ſuperficies, atque ita nobis in conſpectum venit rudimentum quoddam cicatricis, quæ intra quinque ſeptimanas ulcus utrumque plane occluſit, quandoquidem quotidie magis magiſque accreſcebat.

Tandem ſingulis annis ſemel aperui varicem citatum, ex eoque eduxi libram unam ſanguinis, atque ita effeci, ut ulcera illa poſtea nunquam iterum diſrupta ſint.

Eryſipelati, quod ferme oblitus eram, interea, dum medebar ulceribus, imponebam linteum quadruplex imbutum mixturâ conflatà ex aqua florum ſambuci, ſpiritu vini, camphora & ſaccharo ſaturni ad acidum peccans, temporandum, quo temperato om-

mnia eryſipelatis ſymptomata ceſſa-
unt, ac inter cætera etiam ardor in-
uctus prius à particulis acidis, dum
aterum ſuorum acie Fibrillas citus ſo-
ito commovebant.

Sed unde contigit, ut ulcera hæc
ongo temporis intervallo ſanari non
otuerint à tot Medicis ac Chirurgis,
tiam provectæ ſatis ætatis viris, qui-
ue ideo, ſolidum aliorum ratiocinium
pernentes, nil niſi experientiam ſuam
emper crepabant?

Experientia ſine vera ratione parum
oteſt; nam ſicut inter mille facies
umanas nulla reperitur alteri per om-
ia ſimilis, ſic inter totidem morbos
ullus eſt, qui cum alio in omnibus
rorſus conveniat; & præterea valde
redibile eſt, ſanguinem & partes in-
ernas unius hominis non minus dif-
erre à ſanguine & partibus internis
terius hominis, quam externas, un-
e iterum exſurgit varium hominum
emperamentum, cujus varietas varia
emedia poſtulat, ac præterea præter

experientiam etiam ſanum Medici judicium, quod alia pro hoc, alia pro illo remedia novit eligere.

Adhæc ut dicamus, quod res eſt, Medici illi ac Chirurgi ſecundum vanam ac inutilem quandam theoriam ac philoſophiam conceptus ſuos dirigentes, nec cauſam varicis nec illius effectus, neque etiam ejuſdem remedium invenire potuerunt.

Deinde illi omnes fere morbos deducebant ex quatuor ſuis humoribus; cum tamen interim neſcirent, quid foret unuſquiſque & quibus particulis conſtaret, ut bilis, pituita, ſanguis, melancholia; atque hinc factum eſt, ut vera remedia eligere illis eſſet impoſſibile. Multo prudentius egiſſent, ſi reſpexiſſent potius ad varias ſanguinis particulas, quæ figura, magnitudine ac motibus ſuis à ſe invicem differunt, & præcipue, ſi attendiſſent ad acidum & ſal, ut liceret ipſis expiſcari, utrum horum in ſanguine teneret dominatum, & ſi foret hoc acidum, pur-

ationes per alvum tunc minime con-
enire.

Præterea illi conceptus ſuos nimis
onfundebant, cum putabant ulcera il-
prius per quædam medicamenta de-
ere detergi, deinde per alia incarna-
, & tandem cicatricem iterum ab
iis induci debere, nam, hanc nimis
nxiam diſtinctionem valde inutilem
ſſe, vel hinc manifeſtum evadit, quod
go ſolâ & unicâ meâ placentulâ u-
umque ulcus tam brevi ſanaverim.

Denique illi inter medendum at-
endebant ad axioma ſuum, quod con-
aria contrariis curentur, ac animad-
ertentes ardorem in eryſipelate ul-
era cingente, illum propellere ten-
abant per frigida, quæ ſanguinem &
umores ſiſtebant, unde illi acceſce-
ant, ſicque ardorem eryſipelatis non
arum adaugebant; ſed abutebantur
li ſuo axiomate, quo ſi bene uti vo-
uiſſent, debuiſſent ſcire, ardorem eſſe
antum effectum, & pro cauſa agnoſ-
ere particulas quaſdam acidas propter
ob-

obſtructionem circa ulcus hærentes; quæ lateribus ſuis ſcindentibus Fibrillas nervoſas citatiore ſolitò tremore concutiebant; & tunc rectius contraria contrariis curaſſent, applicantes ſcilicet talia, quæ acido vellicanti atque viſcoſo obſtruenti reſiſtere pro comperto habebant.

OBSERVATIO. VII.

De vulnere oculi.

Anno 1680. die 21. Novembris me juſſit accerſi Juvenis nobilis, viginti quatuor annorum, vitam agens militarem, qui ante triduum vulneratus erat à grandine plumbeo per ſclopetum emiſſo in ea oculi ſiniſtri parte, quæ eſt inter.

Iridem & pupillam, ita ut grando in oculum uſque penetraverit, & ſic humoris aquei non parum mox ex vulnere facto profluxerit. Foramen vulneris obturatum inveni materiâ quâdam fibroſa ac candicante. Iris cum

pu-

pupillâ ſauciâ valde liveſcebat, ac reliquum oculi ſauciati intenſa rubebat, tumebatque, aderat ardor ac lachrymarum acrium profluxus; dolor comitabatur continuus, qui remittebat, ubi æger caput in poſteriorem partem deflectebat, & quoties pronus ſedebat invaleſcebat; viſus oculi læſi in totum ſublatus erat, præterea oculus dexter, licet intactus manſiſſet, rubebat ac dolebat. Chirurgus quidam per triduum materiæ iſti vulnus obturanti impoſuerat acria, ac reliquæ oculi parti frigida.

Forſan alicui mirum videbitur, quod non omnis humor aqueus per vulnus promanaverit, ſed mirari deſinet, ſi duas ſubſequentes rationes attento animo perpenderit.

Primo conſideret, quod grando inferiore ſui parte fortius appulſus fuerit in oculum, quam parte ſuperiore ſui, & ſic partem inferiorem membranæ oculi diſrupit, ſuperiore membranæ parte manente integra, atque

ita

ita pars membranæ diſrupta intrò vergens aperturam quandam formabat, per quam portio humoris aquei effluxit, qui tamen in efluxu ſuo membranam illam prius intro vergentem foras iterum propulit, quæ tunc inſtar valvulæ foris intro, non intus foras ſpectantis aperturam vulneris iterum occluſit, ſicque impedivit, ne plus humoris aquei ex oculo proflueret.

Secundo loco conſideranda venit materia illa fibroſa ac candicans foramen vulnuſculi obturans; ſed unde hæc materia ſuam trahebat originem? Si jam cum vulgo Eruditorum ad conſuetum ignorantiæ aſylum confugere vellem, facillima mihi foret reſponſio, dicendo tantum, quod natura tam provida fuerit hoc in caſu, ut foramen brevi impleverit materiâ idoneâ, non tantum ne humor aqueus efflueret omnis, ſed etiam, ne aër ambiens frigidiſſimus ad partes oculi internas penetraret, iiſque noceret; ſed tale reſ-

reſponſum non minus ridiculum mihi videtur, quam ſi mihi, interroganti, cur pellicula generetur in pulte fervente ac aëri expoſito, alter reſponderet, naturam pultis adeo providam eſſe, ut ſtatim pelliculam quandam formet in ſuperficie pultis ferventis, eum ſcilicet in finem, ne aër frigidus, ad partes internas pultis accedens, iis poſſit nocere, utque calor in pulte tanto diutius conſervetur, & vapores, alias avolantes, ob ſuper impoſitam membranulam retineantur ac coerceantur intra pultem; cum potius reponere oporteret, multas pultis particulas tenuiores & majorem motus quantitatem nactas, ac figuras habentes ad motum faciles in auras avolare, & inter avolandum abripere ſecum uſque ad ſuperficiem pultis particulas quaſdam craſſiores, ramoſas, ac ad motum minus aptas, quæ, motu ſuo in aërem ambientem tranſlato, quieſcunt in ſuperficie pultis, ubi ramulis ſuis ſibi invicem implicitæ concreſcunt

cunt in cuticulam, quæ pultem contegit.

Sed ad propoſitum revertentes potiori jure reſpondebimus hunc in modum: particulæ quædam ex poris arteriarum egreſſæ & in tubulis membranarum oculi circulantes ferebantur uſque ad finem tubulorum à vulnuſculo interruptorum, & ſic quidem particulæ tenuiores avolabant in auras, ſed particulæ quædam magis ramoſæ extra tubulos prolapſæ, motu earum ſublato ab aëre tunc temporis frigidiſſimo, ſibi invicem per ramulos ſuos implicabantur, & concreſcebant in materiam quandam fibroſam ac candicantem non abſimilem illi materiæ, quæ conſpicitur plerunque in aqua, in quam ſanguis ex vena pedis aut manus ſecta profluxit.

Grando illa plumbeus oculum intrare non potuit, quin eum valde contunderet, ac vaſcula ſanguifera quædam diſrumperet, ex quibus ſanguis ſub ratione ſanguinis emanans ſtagna-

nabat ac livore inficiebat Iridem ac pupillam.

Vulnus autem fieri non potuit in oculo, quin Fibrillæ multæ diſrumperentur, & diſruptæ reſilirent in cincinnos, atque ita tubulos multos obſtruerent, in quibus humores circulantes accumulati premebant vaſa ſanguifera vicina, ſic ut ſanguis in vaſis ſtagnaret, unde tumor & rubor in toto ferme oculo.

Sanguis vero in vaſculis capillaribus ſtagnans, præcipue autem ille, qui extra vaſa effuſus jacebat, brevi aceſcere cæpit, tuncque particulis ſuis ſcindentibus Fibrillas vicinas ſolito citius & vehementius commovebat, unde ardor & dolor exortus eſt.

Particulæ porro acidæ ejuſdem ſanguinis ſtagnantis & coagulati irritatione ſua leves quaſdam concuſſiones excitabant in glandulis oculi; unde contentus in illis liquor, hoc eſt, lachrymæ continuo fere expellebantur, quæ ſolito acriores erant, quandoqui-

quidem illæ, utpote ſalſæ, in effluxu ſuo ſubitaneam quandam efferveſcentiam concitabant cum particulis acidis ſanguinis ſtagnantis in tranſitu hærentibus.

Dolor autem, dequo dixi, non tantum à particulis acidis & ſcindentibus proveniebat; ſed præterea etiam à grandine plumbeo intra oculum nunc huc, nunc illuc iterum volutato, atque hic erat dolor, qui remittebat, ubi æger caput demitebat in tergum, quia grando ille tunc immotus jacebat & quieſcebat ſuper oſſeam oculi orbitam; quando vero æger caput inclinabat in pectus, tunc ſtatim aderat doloris exacerbatio, quoniam tunc grando iterum commovebatur & premebat partem oculi vulneratam.

Maxime pupillæ pars tegebatur materia illa fibroſa ac candicante, reliqua parte liveſcente interim à ſanguine extravaſato, ſic ut globuli cæleſtes per pupillam intrare nequirent ad Fibrillas nervi optici per fundum oculi diſ-

iſperſas commovendas, atque ita ne-
nini mirum videri debet, quod Pa-
iens viſu oculi vulnerati prorſus de-
tituereretur.

Sed majori jure forſan mirabitur
liquis, quod oculus dexter, qui à
randine plumbeo nihil mali paſſus
rat, interim rubore nec non dolore
tiam vexaretur, ſed hanc mirandi
auſam brevi tollere conabor.

Nemo eſt, qui non aliquando ex-
ertus eſt in ſemetipſo, quod, uno
culo moto, alter immotus retineri
x poſſit, cujus rei cauſa eſt, quod
iritus animales de novo ex cerebro
r nervos in muſculos unius oculi
terminari vix queant, quin eodem
mporis momento ſimul aliqui per-
nt in muſculos oculi alterius; unde
anifeſtum evadit, quod, ubi unus
ulus dolet, hoc eſt, ubi in eo adeſt
hementior ſolito Fibrillarum agita-
o, quod tunc, inquam, major co-
a ſpirituum animalium ob poros in
rebro magis apertos debeat pro-
flue-

fluere in oculum dolentem non tan-
tum, ſed etiam in oculum ſanum, in
quo hoc pacto producentur leves quæ-
dam contractiones, quæ tubulos &
vaſa ſanguifera conſtringent aliquate-
nus, & ſic ſanguinis & humorum cir-
culatio aliquo modo ſiſtetur, unde
illi brevi aceſcent, & particulis ſuis
ſcindentibus inferent dolorem, quem
comitabitur rubor, proveniens à ſan-
guine in vaſis capillaribus ſtagnan-
te.

Rebus ita ſtantibus ægro prædixi,
quod viſum oculi vulnerati nunquam
poſſet recuperare, in quo mox ac-
quievit Patiens dicens, ſe gratias æ-
ternas mihi acturum, ſi modo viſum
alterius oculi conſervare valerem, quod
illi mox aſſeveravi.

Progrediens igitur ad vulneris hu-
jus medelam indicavi præcipuum, quod
mihi agendum incumbebat, eſſe, ut
circulum ſanguinis & humorum impe-
ditum reſtituerem, ac proinde aërem ar-
ceri debere & acidum eſſe temperan-
dum Pri-

Primo igitur bis de die guttulas aliquot ſequentis collyrii calide in utrumque oculum inſtillavi ad acidum temperandum.

℞. *Aq: euphrag:*
chelidoniæ ãã ℥ij.
hyſſop: ℥i.
Oculor: cancr: ppr.
Coralli ppr. ãã ʒi.
Troch: alb: Rhaſ. ℈iiß.
Sacch: ſaturni ℈iß.
Tutiæ ppr. ℈ij.
M. F. Collyrium.

Tunc ſuperpoſui ſacculos duos coctos in vino gallico, qui conſtabant ex fænogræco, hyſſopo, floribus lavendulæ, aliiſque multo ſale volatili gaudentibus, ac poſtea horum ſacculorum loco applicui emplaſtra copia ſalis abundantia, quale reperitur in gummi ammoniaco, ſagepeno &c.

Ac tandem utrumque oculum ita obligavi, ut immotus quieſceret uterque & quidem in loco calido & tenebroſo.

Ut autem admirandi occaſionem tollam, quam forſan aliquis caperet ex eo, quod oculum dextrum, qui non erat vulneratus, tam anxie curaverim, rationes, prout opinor, ſatis validas, quibus ad hoc impulſus fui, addere propoſui.

Quod hoc fecerim, non tam reſpectu oculi dextri, quam ſiniſtri fuit; nam ſi dexter oculus manſiſſet apertus, æger eundem ſæpe moviſſet, ac eodem vidiſſet.

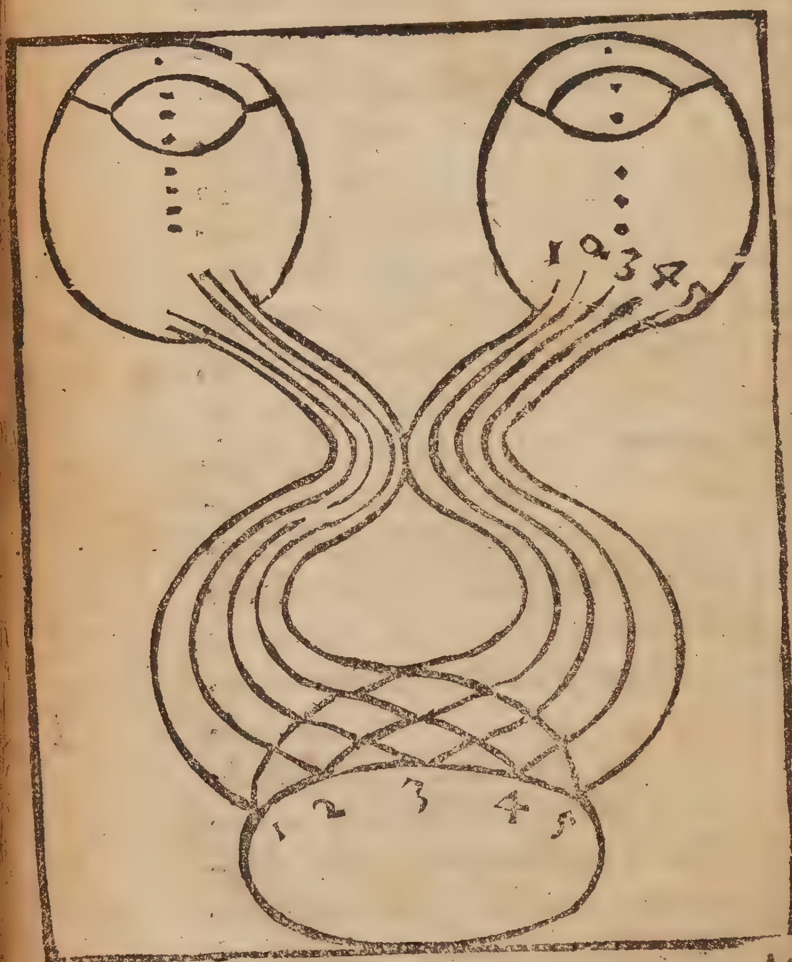
Motus autem ille externus oculi dextri vix contingit, quin ſimul moveatur ſiniſter oculus, & quantum dolor hinc fuiſſet exacerbatus in oculo vulnerato, is facile conjiciet, qui aliquando expertus eſt, quanto cum dolore manus aut pes ſaucius de loco in locum moveatur.

Adhæc, ſi oculus dexter non fuiſſet occluſus, abſque dubio multa objecta hoc aut illo tempore viſu attigiſſet, atque illud fieri non potuit, quin ſimul motus aliquis de novo pro-

du-

duceretur internus, hoc eſt, in Fibrillis nervi optici, à globulis cæleſtibus; quod vero ne minima quidem Fibrilla nervi optici in dextro oculo poſſit moveri, quin eodem tempore moveatur etiam Fibrilla ejuſdem ordinis in nervo optico oculi ſiniſtri, id liquido conſtat ex ſequenti figura, qua utitur etiam Clariſſimus Rohaultius in ſua phyſica nunquam ſatis laudata, ſed fine longè alio, quam ego; ille ſcilicet hac figura oſtendit modum, quo duæ imagines (quarum una in oculo dextro altera in ſiniſtro depingitur) ubi ad cerebrum pervenerunt, animæ conceptum præbere poſſint unius tantum imaginis. In hac figura unuſquiſque oculus tantum delineatas habet quinque Fibrillas, ut res eo facilius concipiatur, ſed quod hic dicitur de quinque Fibrillis, idem de multo pluribus poteſt intelligi, quod ſcilicet nulla Fibrilla nervi, optici dextri commoveri queat, quin ſtatim moveatur Fibrilla ejuſdem ordinis in ner-

vo optico ſiniſtro, quia ſcilicet hæ Fibrillæ in unum punctum coeunt & terminantur.

At

Atque ita oculo dextro brevi & ſanitas priſtina & viſus integer rediit, ſed ſiniſter oculus ſanari non potuit ante menſem martium anni ſequentis, & circa id tempus omnis tumor & rubor abiit, livore jam dudum diſcuſſo, grando autem cum hac aut illa parte oculi coaluit, ideoque immotus permanſit, & ſanguini, humoribuſque ſua libera reſtituta fuit circulatio, unde humores per tubulos à vulnere interruptos circulantes continuo particulas quaſdã deponebant ad latera vulneris, quæ ob ſimilitudinem ſuperficierum adhærebant & agglutinabantur, ſicque efformabant cicatricem, quæ vulnus contegebat & materiam illam fibroſam ac candicantem propellebat, ſed quia tam denſa fuit, ut globulos cæleſtes prohiberet, ne per lineam rectam ipſam poſſent penetrare, ideo viſus oculi vulnerati deperditus permanſit.

Sed hic oculus interea quoad molem ſuam vix differebat ab oculo dextro, quamvis humoris aquei non pa-

rum ex vulnere recens facto profluxerat, quia ſcilicet particulæ teretes & lubricæ quædam per poros arteriarum effluebant in cavitatem illam, in qua humor aqueus continetur, quæ damnum humoris amiſſi reſarciebant.

Inter medendum ſemper abſtinui à Frigidis, quia illa tubulos & poros valde anguſtos oculorum obſtruunt, atque hanc ob cauſam hic etiam rejicio pinguia, utpote quæ ramulis ſuis tam profundè & pertinaciter ſe implicant anguſtiſſimis oculorum poris, ut illa difficillime poſſis itorum expellere.

Sed cur vulnus hoc non citius ſanari potuit? hoc partim ob ægroti, partim ob Chirurgi delictum contigiſſe aſſero.

Patiens & Veneri & vino nimis indulgebat, unde ſanguis valde commovebatur, cujus tunc portio magis concitata tendebat ſurſum, utpote perviam magis rectam, atque ita impingebat in obſtructiones oculi ſaucii,

quas

quas tamen ob pertinaciam ſuam perfringere nequibat, atque hoc pacto dolor increſcebat.

Præterea inter denſiſſimas nives ex aëre frigidiſſimo delabentes per totos aliquando dies exercebat venatum, oculo dextro, invito me, aperto, atque hinc obſtructiones adhuc factæ ſunt multo pertinaciores & numeroſiores.

Chirurgus, qui per triduum huic vulneri medebatur, deliquit in eo, quod materiæ illi fibroſæ, quæ humoris aquei effluxum impediebat, ideoque auferri non debebat, impoſuerit acria, quæ tamen oculus perferre non poteſt; deinde, quod reliquo oculo applicuerit frigida, ad affluxum ſcilicet ſanguinis & humorum, ut ille ajebat, ſiſtendum; ſed an ignoras, bone vir, quod affluxus hic ſanguinis & humorum ſit oculo, ut & reliquis partibus naturalis & neceſſarius, & ſi medicamenta pro voto tuo operata eſſent, quod tunc brevi præſtò fuiſſet gan-

græna; vides ſanguinem & humores majori copia, quam par eſt, adeſſe in oculo, ſed male ratiocinaris, ubi putas hoc fieri ob majorem ſolito affluxum, cum potius fiat propter obſtructiones, quæ refluxum, ſanguinis per venas, ac humorum per vaſa lymphatica, prohibent, unde ſanguis & humores majori copia in oculo colliguntur, ſtagnant & aceſcunt, quare potius debuiſſes adhibere acidum temperantia, quæ præterea conveniſſent ad tollendum livorem Iridis & pupillæ à ſanguine grumeſcente productum; nam certum eſt, ſanguinem grumeſcentem & coagulatum per frigida non poſſe reſtitur, ſed craſſiorem reddi, atque obſtructiones peccantes hoc pacto non tolli ſed augeri. Sed antequam huic obſervationi finem imponam, unum adhuc phænomenum mihi diſcutiendum reſtat circa vulnera.

Certum eſt, quod ſublatâ causâ tollatur effectus; ſed cur igitur ſubla-

blato enſe, cultro, aut alia re vulnerantæ non ſtatim tollitur dolor in vulnere, ſed aliquando per longum tempus perſeverat? dolor in parte læſa non eſt niſi ſolitò vehementior Fibrillarum concuſſio, quæ fieri nequit niſi ab alio corpore in motu poſito; quid igitur de dolore dicam, qui aliquando per totos dies, imo per totas ſeptimanas poſt vulnus inflictum protrahitur, cum enſis, culter, aliæque res externe vulnerantes jam dudum ſublatæ ſunt? circumſpiciam cautè, num aliud quippiam invenire queam quod Fibrillas partis ſauciæ in ſolito majorem agitationem cieat, ſed, ecce, inveni; ubi Fibrillæ quædam ab enſe diſſcinduntur, tunc ſtatim reſiliunt in cincinnos, atque ita tubulos partis vulneratæ obſtruunt, ſic ut humores libere circulare nequeant, ſed impingant in illas obſtructiones, unde dolor, qui adhuc increſcit, ubi humores illi jam incipiunt aceſcere, & particulis ſuis ſcindentibus Fibrillas adhuc magis irri-

ritant; præterea multæ Fibrillæ, quæ antea cute tegebantur, poſt vulnus inflictum exponuntur aëri ambienti, qui illas vehementiore, quam par eſt, tremore afficit, dum iiſdem aliquid communicat de motu ſuo, quo continuo, & quidem ſatis validè agitatur.

OBSERVATIO VIII.

De tumore ſuppurato nec non de carie oſsis.

Puella decem annorum, Febri fervida correpta, brevi poſt dolorem, ac mox etiam tumorem ſenſit in humero, qui erat ejuſdem cum cute coloris, ac duriuſculus.

Sanguis nempe à febre ſolito magis agitatus ex latibulo hujus aut illius partis ſolidæ eluit particulas multas acidas & viſcoſas, quæ, cum ſanguine circulantes, aliqua ſui portione egreſſæ ſunt ex poris arteriarum tum temporis ob febris fervorem magis dilatatis in tubulos circa humerum & lon-

longe infra cutim ſitos, in quibus hærebant & dolorem excitabant, dum laterum ſuorum acie Fibrillas ſolitò vehementius commovebant, atque hoc pacto tubulos vicinos etiam aliquatenus diſtorquebant, unde humores ibidem etiam ſtagnarunt, qui, licet eſſent ſynceri, brevi mora ibi aceſcebant; ſanguis hinc etiam ſtagnabat in multis vaſculis capillaribus, ſed tam profundè infra cutim ſitis, ut rubor per cutim tranſlucere nequiret, atque ideo tumor apparuit ejuſdem cum cute coloris.

Sed unde durities illa tumoris? nam liquor eſt, qui in eo continetur, & liquor, utpote fluidus, & manui blande appellenti nullam reſiſtentiam exhibens, non ſentitur durus ſed mollis.

Sed magna liquoris copia continetur in pomo, poteſtque ex illo exprimi, & tamen interim ſentitur duriuſculum, quia ſcilicet liquor ille valde diviſus eſt, ac in ſingulis pomi

tubulis & poris à ſe invicem diſtinctis hæret ſeparatus, quare manus pomum tangens occurrit primo pomi tubulo, unde particulæ liquoris in eo contentæ quidem aliquatenus recedunt, ſed mox accedentes ad ſubjacentem tubulum, inveniunt reſiſtentiam, atque hinc manifeſta redditur pomi durities & per conſequens etiam durities tumoris.

Certo igitur perſuaſus, hoc in caſu peccare particulas viſcoſas obſtruentes, acidaſque ſcindentes & irritantes, nihil magis hic convenire judicavi quam aperientia & acidum temperantia, quamobrem appoſui tumori emplaſtrum Sticticum Paracelſi; ſed, ut hoc obiter notem, in eo ſupervacuus mihi videtur magnes, qui nulla alia de cauſa hic additur, quam ut rès noxias ex profundo ad ſe alliciat; magnes autem non quævis corpora ſine diſcrimine ad ſe accedere facit, ſed tantum modo ferrum & magnetem, atque hanc etiam vim prorſus amittit,

tit, ubi in pulverem conteritur, quia pori ſtriati tunc diſtringuntur, ſicut id ipſum expertus eſt Rohaultius, qui melioris notæ magnetem in pulverem redegit, eumque indidit linteo, ejuſque pulviſculos ſatis valide ad ſe invicem appreſſit, & tunc invenit & animadvertit priſtinas in magnete vires in totum evanuiſſe.

Emplaſtrum citatum (ut ad propoſitum revertar) reliqui per aliquot dies ſuper tumorem, ſperans, acidum hoc pacto temperari, ac viſcoſum attenuari poſſe ita, ut partim circulationi priſtinæ reſtitueretur, partim per poros cutis avolaret, ſed malum fuit nimis pertinax, atque ideo ſpes mea me fefellit. Quid igitur factum eſt? Scilicet acidum particulis ſuis ſcindentibus tandem Fibrillas & tubulos quoſdam diſrupit, atque ita liquor in tumore contentus in unum locum confluxit, & tum temporis tumor non amplius duriuſculus, ſed mollis exiſtebat, non aliter quam liquor, ex

pomo antea duro expreſſus, & vaſculo aliquo exceptus, ſe mollem exhibet digito palpanti, atque in eo puto conſiſtere factam in tumore ſuppurationem.

Jam-jam audire videor clamans contra me vulgus Eruditorum, quod ſcilicet hanc ægrotulam non tractaverim ſecundum artem, hoc eſt, ſecundum falſam ac inutilem ipſorum theoriam, quæ in principio tumorum repellentia applicare jubet; ſed reſpondere facillimum eſt, dummodo dicam, quod omnium ferme tumorum cauſa ſit obſtructio, quæ, (ſecundum proprium ipſorum axioma, quod ſcilicet contraria contrariis curentur) per aperientia tollenda venit, non autem multiplicanda per repellentia vulgo dicta, hoc eſt, per frigida & aſtringentia.

Sed quid ſi adverſarios proprio ipſorum gladio jugulem, eoſque convincam duobus argumentis, vel in ipſo tumorum fere omnium initio rariſ-

ſi-

ſime, imo nunquam convenire repellentia vulgo dicta? tentabo ſaltem.

Volunt igitur adverſarii, ut in principio tumorum applicenter repellentia, ſed interim tamen duos caſus excipiunt, primo cum tumor fit per congeſtionem, ſecundo quando ille reperitur in emunctorio.

Quoad primum, certum eſt unicuique à præindiciis nondum plane occæcato, nullum tumorem fieri per fluxum, qua talem, utpote naturalem, ſed omnem tumorem fieri per congeſtionem, hoc eſt, tum demum, quando ſanguinis ac humorum fluxus aliqua ex parte impeditur propter obſtructionem, ob quam ſanguis & humores alicubi congerantur & accumulentur, atque hinc evidentiſſime ſequitur, repellentia nunquam valere in tumoribus.

Quoad alterum, brevitatis ergo ſumemus tantum unum emunctorium ſic ab illis vulgo nuncupatum. Aſſerunt igitur repellere non licere in tumo-

more inguinis, quia illud eſt emunctorium hepatis, hoc eſt, quia per illud ſordes hepatis ëxpelluntur, ſed hæc eſt ratio mehercule falſiſſima, nam vaſa lymphatica & venæ liquorem contentum ab inguine ſurſum deferunt, ſic ut nihil reſtet præter nervos & arterias, per quos vel quas hepatis excrementa deponantur; ſed licet nervi excrementa quædam ejicerent per inguen, tunc illud non eſſet emunctorium hepatis, ſed potius cerebri aut medullæ ſpinalis, nam nervi, qui valde pauci in hepate eſſe reperiuntur, ex eo nihil recipiunt, & quamvis per arterias, quæ ex hepate etiam nihil excipiunt, recrementa quædam expellantur in inguen, ac per illud foras proturbentur, non ideo inguen meretur dici emunctorium hepatis, ſed potius totius maſſæ ſanguineæ, & ſi propterea in inguine repellere non licet, quia illud eſt emunctorium ſanguinis, tunc per conſequens vetitum erit in ulla corporis parte repellere, quia ubi-

ubique per poros corporis multæ particulæ ex ſanguine evacuantur & exhalant.

Sed tempus eſt, ut ad propoſitum revertamur, unde nimis longè digreſſi ſumus.

Quandoquidem igitur tumor maturus erat, & pus, quod continebat, tam profunde ſitum erat, ut carnem ac cutim ſuperpoſitam perrumpere non poſſet, ideo apertionem feci in ea tumoris parte, quæ mollior ac eminentior apparebat, ſicque puris haud parum profluxit; ſed ecce, tunc invenio os ſubjectum nigrum ac carioſum ab acido ſcilicet in tumore contento, quod Fibrillas perioſtei, ac poſt ipſius etiam oſſis diſſcidit, ejuſque ſalem volatilem corrupit, qui oſſibus naturalis eſt, ac magnâ copiâ in illis reperitur, ſicut liquet ex deſtillatione cranii humani, ex quo multum ſpiritus, multumque ſalis volatilis in forma ſicca elicitur.

Quod ſi autem aliquis in hiſce meis

meis ratiociniis nondum acquieſceret, nec crederet hanc cariem ab acido eſſe inductam, illi juberem, ut oleum vitrioli, quod valde acidum eſt, applicaret dentibus, nam ſic damno ſuo animadverteret illos tandem inde reddi carioſos ac fruſtulatim excidere.

Imo Fabritium Hildanum, experi-tiſſimum illum ac celeberrimum Medico-chirurgum, hoc non latuit, quamobrem ille in carie oſſis nihil magis damnat, quam oleum ſulphuris, vitrioli, aquam fortem &c: acida, & quidem merito.

Jam dudum ſciebam ulcera cum carie oſſis comite ſanari non poſſe, niſi oſſe prius reſtituto, atque ideo oſſis carioſi medelæ primo incubui.

Non ignorabam quoque pinguia oſſibus valde nocere, quia illa ramulis ſuis facile oſtruunt anguſtos poros & tubulos oſſium, & quidem ſatis pertinaciter, qua de cauſa omnia pinguia cane peius & angue hic vitavi, ac oſſi carioſo inſperſi pulverem eu-

pho-

phorbii, quod multum ſalis volatilis, & quidem acerrimi, continet, atque ta brevi tempore omnis caries ſub forma pulveris impalpabilis ex ulcere ſenſim evacuata fuit.

Quod acredo euphorbii non ſit acila, ut aliquis forſan conjiceret, ſed ſalina, manifeſtum redditur ex eo, quod tam vehementer ſternutationem moveat, non aliter quam ſpirius ſalis armoniaci, qui à nemine ſalſus eſſe negatur. E contra naribus adnoveto ſpiritus acidos nitri, vitrioli, alis & ſulphuris, animadvertes illos, icet acerrimi ſint, ſternutationem tanen minime movere.

Ut autem externis medicamentis er interna opem ferrem, inter uſum uphorbii ægrotulæ exhibui decoctum x china, ſarſaparilla, aliiſque mulum ſalis volatilis continentibus conans.

Si caries hiſce cedere noluiſſet, adibuiſſem ferrum candens, quod à quiuſdam dicitur cauterium actuale, ad di-

diſtinctionem cauterii potentialis, ſed
male, nam cauterium potentiale non
datur; omne cauterium, hoc eſt, om-
nis res urens agit; & ſi illud caute-
rium potentiale dici meretur, quod
quamvis jam urere nequeat, brevi poſt
tamen illud præſtabit, tunc glacies op-
timo jure habebitur pro cauterio po-
tentialis, quia illa reduci poteſt in aquam
bullientem, & quam inepta ſit talis
locutio, aliis judicandum relinquo.

Ferrum candens autem duabus de
cauſis in oſſe carioſo juvat; primo
namque fermento acido-corroſivo in
oſſe hærenti tantum de motu ſuo com-
municat, ut illud evaporare poſſit,
ſicut ſpiritus vitrioli in deſtillatione per
ignem in altum elevatur; ſecundo il-
lam portionem fermenti acido-corro-
ſivi, quæ reliqua manet in oſſe cario-
ſo, temperare poteſt, nam ferrum
egregie reſiſtit acido, ut patet con-
fectione vitrioli martis, in qua mani-
feſta ſatis excitatur fermentatio, dum
ſpiritus vitrioli infunditur limatu-

cha

halybis, atque ita brevi temporis in-
tervallo ſpiritus vitrioli multum amit-
tit de ſua vi corroſiva ac de acore ſuo,
ideo dulceſcit.

Carie oſſis ſublatâ reliquum ulcus
brevi carne impletum fuit ſolâ there-
binthinâ communi cum vitello ovi im-
poſita, ac cicatrix per lintea carpta
ſicca inducta fuit, quæ imbibunt con-
tinuo pus, quod in ulcere relictum
cicatricis generationi non parum ob-
ſtat.

Complures ſunt, qui arterias & ve-
nas ex parte ſublatas nunquam rege-
nerari exiſtimant, quia nempe ſunt
partes ſpermaticæ ſic ab illis vulgò
nuncupatæ, ſed falluntur, nam qua
de cauſa ſanguis ex arteriola abſciſſa
prorepens non poſſet ad latera pro-
trudere particulas quaſdam ramoſas
& ad motum minus aptas, quæ ſibi
invicem implicitæ formarent ibidem
rudimentum alicujus tunicæ, quæ ar-
teriolæ nomen mereretur, & cur idem
ſanguis, in curſu ſuo tandem impedi-
men-

mentum aliquod offendens, non poſſet reflecti, & ſic, particulis ramoſſi iterum ad latera projectis, ibidem producere rudimentum alicujus venæ non aliter, ac videre licet poſt aliquo ab incubatione dies in ovo, in quo arteriæque venæque eodem modo e colliquamento proveniunt? hæc re ſanè in intellectu eſt facillima.

Imo blandus tantummodo contactus illius tenellæ carnis, quâ ulcus de novo impletum eſt, ſtatim ſanguinem prodire facit, quod certe non fieret niſi arteriæ, venæque eo uſque eſſent prolongatæ.

Sed ſi forſan aliquis adeo incredulus reperiatur, ut dictis fidem adhibere nondum queat, illum dimitto ad induſtrium Dominum Blanckart in collectaneis Medico-phyſicis, ubi narrat, vel ſe, vel alium quendam in ulceribus prius cavis ac nova carne iterum repletis detexiſſe venas & arterias per microſcopium, imo per nudos etiam oculos ac nullo microſcopio

mu

munitos, ſi pars ſanata prius aliquandiu ſugeretur.

Atque hoc pacto puto me phænomena in hac ægrotula occurrentia modo tam perſpicuo explicuiſſe, ut ab omnibus queat intelligi, longe aliter, quam facere conſuvêre nimis anxii veterum ſectatores, nam ſi illos interrogaſſem, unde tumor ille humeri, de quo antea locutus ſum, exortus eſſet in ægrotula febricitante, mox repoſuiſſent, naturam ſe ibidem loci exoneraſſe, ſed hoc æque abſurdum judico, ac ſi ego interrogarem, cur cereviſiæ recens coctæ fæx per dolii foramen evacuetur, ac alter regereret, naturam cereviſiæ ſe ibidem loci & hoc pacto liberare ab onere ſuo, cum potius dicendum foret, cereviſiam fermentari, hoc eſt, motum quendam inteſtinum eſſe in parvis cereviſiæ particulis, atque ab illis particulas ramoſas aliaſque ad motum illum non ſatis idoneas protrudi eodem, ubi ad motum tam celerem non coguntur.

Si

Si porro rogaſſem, quare tumor ill-le potius in humero, quam alibi ſ[e] præbuerit conſpiciendum, in promptu ſequens habuiſſent reſponſum, nempe hoc contigiſſe ob debilitatem facultatis expultricis in humero, bellum ſanè ra-tiocinium, tot Chimæras, quot verba continens.

Quod ſi aliquis ex vaſe capaci li-quorem quendam tenui ac æqua[li] ſemper radio infunderet in cantharum anguſtioris colli per infundibulum, a[c] primo videret liquorem eâdem cele-ritate egredi ex infundibulo, quâ in-traret, deinde autem obſervaret, li-quorem in infundibulo magis mag[iſ]-que accumulari, an ille non egreg[ie] ſe unicuique exponeret ridendum, [qui] pro cauſa hic in medium afferret de-bilitatem facultatis expultricis in in-fundibulo, cum vera cauſa ſit obſtru-ctio in inferiore ac anguſta infundib[uli] parte, aut in anguſto canthari collo inducta à corpore aliquo craſſiore liquore forte contento? quicunq[ue] ja[m]

jam hæc omnia attento animo perpendere voluerit, rem in utroque caſu eodem modo ſe habere animadvertet; ac rationem utrobique allatam inveniet æquè ridiculam.

Antequam hanc obſervationem finiam, unum ad huc problema mihi diſcutiendum reſtat, nempe an ulcus aut vulnus cavum non poſſet impleri aliâ quâdam carne, quæ toti agglutinaretur, ſive illa caro deſumeretur ex aliâ quâdam parte ejuſdem hominis, ſeu etiam ex alio homine, aut beſtia aliqua? præſertim cum videamus ungues, quibus galli contra gallos gallinaceos in pugna utuntur, ex pedibus exectos capiti non tantum agglutinari, ſed egregie etiam augeri brevi tempore, ſicut hoc quotidie videmus, cum galli gallinacei caſtrantur, imo etiam nemo ferè eſt, qui non aliquando conſpexerit, quam belle ramulus ex una arbore exciſus cum trunco alterius arboris coaleſcat & uniatur.

[library stamp]

Sed diſpar longe ratio eſt nam tubuli in unguibus gallorum, inque ramulis arborum conſtantes ſunt, ut ſectio illos diſtorquere non poſſit, quare liquorum circulatio per eoſdem facile peragitur, etiamſi in alienam partem aut aliud corpus inſerantur. In carne verò noſtra tubuli adeò tenelli ſunt, ut à ſectione aut aliâ quâdam vi ſtatim valde diſtorqueantur atque eorum latera hoc pacto fere ad ſe invicem accedant, atque ita tum temporis ſanguinis & humorum circulatio per eoſdem prorſus impeditur.

OBSERVATIO. IX.

De fractura tibiæ.

Vir triginta annorum è curru deſiliens fracturam paſſus eſt obliquam in medio fere oſſis tibiæ, aderatque cruris inæqualitas, crepitus oſſis, dolor & motus imbecillitas.

Una nempe tibiæ extremitas ob fracturam acuta in hanc, altera in illam partem vergebat, unde cruris inæqualitas, & dum illæ extremitates ad ſe invicem allidebantur, oſſis crepitus exortus eſt, ac dum perioſteum, parteſque vicinas acie ſuâ premebant, prima doloris cauſa prodibat, ſecunda autem tunc, quando extremitates oſſis diſrupti preſſione ſua cogebant humores, ut in tubulis partium vicinarum ſtagnarent, aceſcerent ac Fibrillas irritarent.

Dum autem Fibrillæ hoc pacto ab oſſium acie & humoribus acidis vellicabantur, ſpiritus animales non poterant potius in hunc quam in illum muſculum determinari, ſed ſine diſcrimine proruebant ad omnes partes vellicatas, & ſi qui adhuc in parva quantitate ad certos muſculos accedebant, eoſdem tamen intrare & inflare nequibant ob tubulos ipſorum muſculorum ab humoribus ſtagnantibus obſtructos, & ſi qui ſpiritus animales eoſ-

dem muſculos adhuc intrarent & inflarent, tamen nihil agebant aliud, quam ut unam oſſis diſrupti extremitatem ſcindentem in hanc, aliam in illam partem moverent, unde nil niſi vellicatio, preſſio, novuſque dolor proveniebat, atque ex his ſatis manifeſtum redditur, quæ cauſa extiterit imbecillitatis motus.

Ego accerſitus oſſa fracta ſtatim repoſui, atque tum temporis hoc agere præcipuè volui, ut reſtituerem impeditam circulationem humorum & ſanguinis, qui abſque dubio hic atque illic etiam ſtagnavit, ideoque ad acidum peccans temperandum partem affectam lavi ſpiritu vini, in quo aliquid gummi ammoniaci diſſolutum erat, ac in eundem finem impoſui emplaſtrum ex diapalma, bolo, ſpiritu vini ac oleo camomillæ compoſitum, tandemquè ad oſſa repoſita retinenda ligaturas, aliaque idonea applicui, atque hæc per intervalla quædam renovavi, atque ita Patiens intra

tra ſex ſeptimanas iterum inceſſit.

Non dicam hoc in loco, quod fractura per tranſverſum facta facilius poſſit retineri, quam obliqua, nec etiam, quod pro à ſigno bonæ reſtitutionis in fracto tibiæ oſſe plerunque habeatur, ſi pollex pedis directe reſpiciat genu, quandoquidem hæc nimis nota ſunt; nec magis cauſam reddere conabor, cur dolor poſt os repoſitum mitigetur, quoniam liquidum eſt, hoc fieri, quia prima doloris cauſa, de qua modo locutus ſum, aufertur tum temporis, ſed antequam finiam explicare decrevi, quo pacto callus producatur, qui oſſa fracta conglutinat.

Quando ſanguinis & humorum circulatio reſtituitur iterum tam in oſſe fracto, quam alibi, tunc particulæ quædam ex poris arteriarum egreſſæ tranſeunt per tubulos oſſis, &, cum perveniunt ad extremitatem oſſis diffracti, amplius pergere nequeunt per lineam rectam obtubulos à fractura

 in-

interruptos, ideoque deflectunt ad latera, ubi oſſi & ſibi invicem adhærentes conſtituunt tandem callum, qui oſſa iterum conjungit.

Callus hic in ſenibus & debilibus tardius generatur ob ſanguinem viſcoſum & craſſum, qui per anguſtos oſſium tubulos tranſire non poteſt, atque ideo in tali caſu craſſiores ſanguinis particulæ debent attenuari per lapidem oſteocollam dragmæ pondere quotidie ſumtum, imo nocere non poſſit, ſi lapidis ejuſdem pulvis commiſceretur etiam cum emplaſtro, quod externe imponitur.

Sed in ægroto noſtro res longe aliter ſe habuit, nam callus in indecoram molem excreſcebat, quamobrem imposui emplaſtrum de ranis cum Mercurio & ſtrictam ligaturam, ut ſc[...] licet emplaſtrum hoc particulas quaſ[...]dam calli ita attenuaret, ut avolarent & ligatura callum ita comprimeret ut novæ apponi non poſſent.

Atque ita finem imponam huic ob[...]

ſe[...]

ſervationi, poſtquam dixero, quod crus ægroti ſemper extenſum jacere juſſi, & curam geſſi, ut calx pedis inniteretur pulvinari parvulo, in cujus medio foramen erat, nam alias contingere poſſet, ſicut experientia teſtatur, ut gangræna invaderet calcem, quia vaſa & tubuli partium à longo decubitu vehementer comprimuntur.

Reperiuntur nonnulli, qui in fractura tibiæ commendant viſcoſa, quæ ego, ut noxia; rejicio, quandoquidem in corpore ſe non exercente obſtructiones non parum augent, quæ econtra potius diminuendæ forent.

OBSERVATIO X.

De Diſlocatione humeri.

Vir triginta duorum annorum, è curru prolapſus, paſſus eſt diſlocationem in humero ſiniſtro, ſic ut caput oſſis, in inferiorem partem prolapſum, cauſa foret ibidem alicujus eminentiæ, dum è contra in parte ſupe-

riore deprehendebatur cavitas inſolita ; æger conquerebatur de dolore ſatis valido, nec manum per partem anteriorem ad frontem, nec per poſteriorem ad collum movere valebat.

Os ſcilicet à ſede ſua prolapſum periostuum, parteſque comprimebat vicinas, unde dolor, qui incrementum capeſſebat ex eo, quod in tubulis partium compreſſis & diſtortis humores ſtagnarent, aceſcerent, ac vellicarent Fibrillas.

Motus brachii conſuetus peragi non poterat, quia caput oſſis è cavitate propria propulſum, non gaudebat, ut ante, loco cavo, glabroque qualis ad motum ipſius obeundum requirebatur ; huc etiam faciebat, quod ſpiritus animales, per tubulos ab humoribus ſtagnantibus obſtructos & ab oſſe diſlocato compreſſos, muſculos intrare, eoſque inflare nequirent ; huc tandem accedit, quod motus fieri non poſſet, quin caput oſſis magis adhuc premeret partes conterminas, unde dolor di-

nco

novo exoriebatur, qui ad motum rite peragendum non parvum quoque afferebat obſtaculum.

Ad ægrum vocatus os diſlocatum mox repoſui, ſtatimque motus redibat, & dolor quidem aderat adhuc aliquis, quia humores acidi ſtagnantes Fibrillas adhuc aliquatenus irritabant, ſed tamen valde diminutus erat, quia caput oſſis jam in propria cavitate contentum non amplius comprimebat partes ſenſibiles.

Oſſe repoſito humores ſtagnantes per acidum temperantia diſſolvere, ac circulationem humorum reſtituere ſtudui, quare partem affectam lavi ſpiritu vini, in quo gummi ammoniacum diſſolutum erat, & impoſui emplaſtrum compoſitum ex dia palma, bolo, ſpiritu vini ac oleo camomillæ, tandemque, ſub ala poſito linteo in pilæ formam convoluto, adhibui idoneam ligaturam, ſicque æger brevi temporis ſpatio ſanatus eſt.

Petrus Pigræus, gallicus Author,

ac Chirurgus laude-dignus oſſe repoſito commendat adſtringentia, ſed (pace tanti viri dictum ſit) in hoc egregiè fallitur, nam aſtringentia augent obſtructiones quæ potius eſſent minuendæ.

Paulus Barbette vult, ut influxus humorum hoc in caſu prohibeatur, ſed male, quoniam ille, utpote naturalis, prohiberi non debet. Vidit ille vir abſque dubio partes vicinas in diſlocatione non raro elevari in tumorem, obſervavit præterea per crebram experientiam, thus, maſtichen, bolum, ſimiliaque hunc tumorem fugare, & bene; ſed ubi judicavit tumorem hunc produci à ſolitò copioſiori influxu, & ubi ſecundum hoc præjudicium putavit medicamenta ſua ideo juvare, quod influxum iſtum prohiberent, tunc, inquam, erravit, nam obſtructiones in cauſa ſunt, ut humores coacerventur & in tumorem eleventur, ac aceſcant, dictaque medicamenta proſunt ex eo, quod obſtructiones tollant ac acidum temperent.

Jam

Jam locutus ſum de diſlocatione humeri ſubito contingente, reſtat adhuc alia tarde invadens, ac tardius adhuc ſanabilis, cum ſcilicet à vi aliquâ externâ ligamenta humeri contunduntur, ſic ut tubuli diſtorqueantur, unde humores per ligamenta circulantes, ibidem ſubſiſtunt, ac progreſſu temporis ſe inſinuant in poros Fibrillarum, ex quibus ligamenta conſtant, eoſque poros extendunt non ſecundum latitudinem ſed ſecundum longitudinem ligamentorum, quia ligamenta, dum motus peragitur, in longum ſæpius extenduntur, atque ita ligamenta, quæ caput oſſis alias in cavitate ſua continebant, jam prolongantur adeo, ut os ex propria ſede prolabatur.

Hæc diſlocatio facile reſtituitur, ſed os repoſitum difficillime retineri poteſt.

Medicamenta externa, quæ, oſſe in locum ſuum redacto, hic proſunt, ſunt talia, quæ multo ſale volatili conſtant, quod ſal volatile particulas in

ris ligamentorum hærentes poteſt attenuare, ac ex poris ita propellere, & circulationem humorum reſtituere. Curatio autem facilior & brevior reddetur, ſi externis medicamentis opem feramus per internum decoctum conſtans ex ligno guajaco, radice ſarſæ parillæ, chinæ, aliiſque medicamentis multo ſale volatili gaudentibus.

Primæ Obſervationum Chirurgicarum Decadis

FINIS.

PRAXIS CHIRURGICA
RATIONALIS

Seu

Obſervationes Chirurgicæ ſecundum ſolida veræ Philoſophiæ fundamenta reſolutæ,

AUTHORE

JOANNE MUYS,

Medicinæ Doctore Arnhemienſi.

DECAS SECUNDA.

PRÆFATIO.

Plerorumque, qui de Chirurgia ſcripſerunt, theoria prorſus inutilis eſt, ac praxis boni continet perparum, quapropter ego manum operi admovi, mihique propoſui totam Chirurgiam rationalem per particularium caſuum hiſtorias abſolvere; nam quicunque agunt de tumore, vulnere &c. in genere, non tantum occupati videntur circa rem nullius momenti, quod adhuc aliquo modo tolerandum eſſet, ſed circa merum ens rationis, quod in rerum natura non reperitur; nam ſicut datur hic aut ille homo quidem, non autem homo in genere, ſic etiam hunc aut illum tumorem vel vulnus invenire licet, tumorem autem aut vulnus in genere nuſquam in rerum natura offendes.

In

In prima Decade omne id, circa quod Chirurgia plerunque verſari dicitur, attigi, agens ibidem de tumore, vulnere, ulcere, fractura & diſlocatione; in hâc ſecunda Decade iterum non tractabo, niſi caſus particulares Chirurgicos, quos mihi mea praxis ſuppeditavit, in qua vel eo nomine non parum delector, quod de die indiem mihi plura præbeat experimenta quæ mihi non parum inſerviunt ad id, ut majores majoreſque quotidie in amæno veræ ac ſolidæ philoſophiæ ſtudio faciam progreſſus; accipe igitur hanc ſecundam obſervationum mearum Chirurgicarum Decadem, amice lector, ac plures in poſterum exſpecta.

Tuus

JOAN. MUYS

Med. Dr.

DECADIS SECUNDÆ

Observatio I.

De punctura nervi.

Iuvenis viginti annorum, Chirurgiæ operam dans, novaculæ mucrone læſit digitum indicem dictum manus ſiniſtræ circa medium articulum, unde dolor primo non adeo magnus, qui tamen ſequenti luce in immenſum exauctus eſt, ac præterea totum digitum invaſit rubor, ardor ac intumeſcentia, cutiſque pallida ac inſenſilis in locis vulnuſculo vicinis ſeparabatur.

Poſtquam phænomena hæc attento animo conſideraſſem, nervum à novacula læſum fuiſſe judicavi, unde primo quidem dolor non valde gravis exortus eſt.

Sed ob tubulos nervo vulnerato vicinos & à vulnuſculo interruptos humores, alias liberè circulantes circa vulnus ſubſtiterunt & acidi evaſerunt, atque ita ab humoribus à tergo inſequentibus propulſi ſunt ad vulnuſculum nervi,

vi, ubi, permiſti cum ſpiritibus ani-
malibus per nervum properantibus,
effervescentiam quandam concita-
runt ratione ſalis volatilis in ſpiriti-
bus animalibus contenti, atque hoc
pacto particulæ acidæ in magno ſatis
motu conſtitutæ Fibrillas nervi vulne-
rati laterum ſuorum acie egregie ve-
licarunt, ſicque dolorem illum gra-
vem excitarunt, de quo mox locutus
ſum.

Humores autem acidi ita cum ſpi-
ritibus animalibus effervescentes non
tantum nervi ſauciati Fibrillas irri-
tarunt & agitaverunt, ſed etiam Fi-
brillas partium vicinarum, imo totius
fere digiti, unde tubuli multi diſtorti
ſunt ita, ut ſanguis & humores in illis
ſubſtiterint, & brevi mora naturam
acidi aſſumſerint, atque hinc facile de-
ducitur rubor, ardor & tumor totius
digiti, vel ejuſdem inflammatio.

Eadem particulæ acidæ effervescen-
tiam ſuam exercentes diſſecabant prorſ-
ſus illas Fibrillas, quæ cutim circa
vul-

vulnus ſitam cum parte ſubjecta con-
nectebant, atque ita cutis ſeparabatur, & quidem pallida & inſenſilis, quia ſæpius citatæ particulæ acidæ & ſcin-
tillentes plurimas Fibrillas ipſam cutim conſtituentes diſſecuerunt, quæ in cin-
cinnos reſilientes tot & tam pertina-
ces obſtructiones produxerunt, ut ſan-
guinis, humorum & ſpirituum circu-
latio per cutim in totum impedire-
tur.

Rebus ita ſtantibus vulnus ſatis pe-
riculoſum eſſe indicavi, ideoque ejuſ-
dem medelæ gnaviter eſſe incumben-
dum, quandoquidem ego jam dudum videram militem gallicum, cui nervus circa cubitum ab enſe leviter tantum compunctus erat, & qui poſt longum temporis progreſſum & multas ſupe-
ratas difficultates non ſine ſummo la-
bore tandem priſtinæ ſanitati reſtitu-
tus eſt; imo vidi præterea ruſticum, cui nervus in femore à globulo plum-
beo per pulverem pyrium impulſo vul-
neratus, excitatâ convulſione, brevi
poſt

poſt vulnus inflictum tempore lethi-
rus fuit.

Sæpius jam oleum therebinthi-
cum oleo vitrioli acido miſcueram
ac videram inde exurgentem effer-
veſcentiam, imo ſenſeram meis ma-
bus manifeſtum ſatis calorem in-
productum in ampulla vitrea dictos l-
quores continente, atque hinc perf-
cili negotio intelligere potui, qua-
egregie oleum therebinthinæ reſiſter-
acido, & per conſequens quam bel-
conveniret in hoc noſtro caſu, qu-
propter infudi in vulnus oleum ther-
binthinæ, & quidem ſatis calidum, u-
ita ipſius particulæ in majori motu po-
ſitæ facilius & altius penetrarent, at-
que validius agerent ad acidum peccar-
temperandum; impoſui præterea em-
plaſtrum ſticticum Paracelſi, quo-
quoque temperat acidum, tandemqu-
toti digito, ac etiam manui cum lin-
teo duplici ſuper impoſui lavamentum
conſtans ex ſpiritu vini, aqua ſambuci,
camphora & ſale prunellæ; atque hi-
quo-

uotidie bis iteratis, & cute à ſubjecta
arne jam ſeparatâ per forficem ſu-
lata, juvenis noſter brevi ſanatus
ſt.

Sed interim notandum eſt, quod
alde induſtrius fuerim in aëre ambien-
e arcendo, quandoquidem ille aci-
um in ſe continet, quod vel ex eo
atet, quod lac coagulet, imo etiam
ſum ſanguinem, qui extra vaſa effu-
us brevi coagulatur ab aëre, cum idem
er aliquot dies in fluore ſolito per-
ſtere reperiatur, ſi in vaſis alicujus
adaveris permaneat, ubi ab aëre im-
unis eſt.

Ex dictis jam ſatis manifeſtum red-
itur, cur dolor multominor ſit in ner-
o prorſus diſſecto, quam in eo, qui
antum punctus aut alio modo leviter
uciatus eſt, nam ubi nervus in totum
iſſecatur, una extremitas in hanc,
ltera in illam partem retrahitur & à
arne abſconditur, atque humor aci-
us in vulnere hærens & aër ambiens
l nervum pervenire non poteſt.

Cla-

Clariſſimus Sylvius dolorem ing
tem, aliaque phænomena in vuln
nervi occurrentia deducit ab alia lon
cauſa, quam ego, putat nempe, qu
Fibrillis quibuſdam in nervo diſſect
reliquæ, integræ adhuc, tanto ma
patiantur à tenſione continuâ a ſpiri
bus animalibus producta, atque h
oriri dolorem, convulſionem, aliac
mala in talibus caſibus non raro obſ
vata; ſed pace tanti viri dictum ſ
hæc cauſa mihi non arridet, quand
quidem ex ea deducere nequeo, qu
cutis pallida & inſenſilis à parte ſub
cta non raro ſeparetur, imo illius ca
ſa repugnat experientiæ, quæ do
puncturam nervi eſſe periculoſiore
quam ſi nervus ad medium uſque ſec
ſit, cum tamen in nervo, cujus dir
dium diſſectum eſt, multo plures
brillæ diſſecentur, quam in nervo p
cto, in quo ſæpe pauciſſimæ tant
Fibrillæ læduntur; ſed certum eſt, qu
ipſe Sylvius ſibi perſuaſerit, ration
ſuam non ſufficere, quandoquidem

cit in eodem capite xxiij. lib: ij. quod phænomena in punctura nervi ſe exhibentia, illi videantur ſomnio ſimiliora, quam obſervationi alicui per ſenſus factæ.

Ut igitur tandem hanc obſervationem finiam, dico, quod in vulnere nervi peccet acidum, & quod talia oporteat adhibere medicamenta, quæ acidum infringunt, atque hac de cauſâ commendatur etiam oleum ceræ & cerumen aurium; acida vero hic exulare debent, quod etiam obſervavit Felix Platerus, qui in libro obſervationum pag. 468. dicit acidum nervoſo generi valde eſſe inimicum.

OBSERVATIO. II.

De Dolore capitis.

Vir annos natus quadraginta & duos dolore capitis vexabatur acerbiſſimo, & quidem tantum circa tempus unius lateris, ubi fixus permanebat, quem ſi quis hac de cauſa clavi nomine inſig-

ſignire vellet , per me liceret.

Cauſam hujus doloris eſſe judica humorem acido-corroſivum ibidem tis profunde deliteſcentem & ſtagna tem propter obſtructionem valde pe tinacem.

Aderat Medicinæ ſtudioſus, qui ſi perſuadebat hujus affectus curam op mè perfici poſſe ſudoriferis, quod eg tamen propter pertinaciam obſtructi nis in hoc morbo æque impoſſibile ce ſebam, quam in panaritio, quod t men nunquam audivi per ſudorife fuiſſe ſanatum, quamvis itidem ortu ſuum debeat humori acido-corroſivo nam valde parva ſudoriferi pars eſt,qu ad partem dolentem pervenit.

Ego igitur parti affectæ potius im poſui pulverem Cantharidum cum pro pria ſaliva efformatum in veſicatoriu circa veſperam, & per noctem rel qui.

Clariſſimus Sylvius Cantharidibu addit acetum, putans exinde oriri fer mentationem quandam, & ſic veſica

to

torium melius operari, imo doctiſſimus Williſius pleriſque veſicatoriorum formulis etiam adjungit acida, quod & ego ſæpius ſecutus ſum, ſed toties, etiam poſt integrum totius diei intervallum, nullam veſiculam à Cantharidibus excitatam fuiſſe obſervavi, quoties illas miſcueram cum aceto, hac ſcilicet de cauſa, quod ab aceto ſal volatile Cantharidum enervetur, in quo tamen præcipua earundem virtus conſiſtit. Sequenti die adveniens veſicam ingentem à Cantharidibus productam conſpexi, & ex ægro, dolorem prorſus abiiſſe, intellexi.

Dolorem autem illum ob veſicam, & propter aquam ex eadem aperta promanantem, ſublatum fuiſſe, minime mihi perſuadeo, nam aqua profluens nec acris guſtabatur, nec talis eſſe poterat, quandoquidem alias ante veſicæ apertionem ſubjectæ cuti aliquem intuliſſet dolorem quod tamen non fecit, licet cutis epidernide hoc modo ſublatâ, ſatis ſenſilis ſit, ut

patet ex eo, quod ab aëre ambient non raro lædatur & dolorem ſen tiat.

Sed quidnam ergo fuit, quod do lorem illum ſuſtulit? ſal volatile Can tharidum, quod, à vaporibus ex cu egredientibus in motum ſatis celere concitatum, pervenit uſque ad hum rem acidocorroſivum, eumque tem peravit & incidit, ac obſtructione ſuſtulit.

Verum unde tunc veſica ſuam tra originem? dicam; interea tempori dum particulæ Cantharidum volatili res ſatis alte penetrabant ad humore peccantem corrigendum, aliæ craſſior & acriores circa cutim ſubſiſtebant, qua Fibrillas quaſdam diſtringeban quæ in cincinnos reſilientes tubulos obſtruebant, ut humores, in circulati ne aliqua ex parte impediti, colliger tur in ſuperficie cutis ac cuticulam e varent in formam veſicæ, quod fac contingere potuit, quia Fibrillæ, q cutim cum cuticula jungebant, j

c

diſruptæ erant à particulis craſſioribus & acrioribus Cantharidum citatis.

Atqui aliquis dicet hic fortaſſe, quod aqua illa ibidem congregari non debuiſſet, ſed potius foras egredi per poros cuticulæ, per quos ſudorem jam ſæpe promanare videmus, cui reſpondeo, particulas craſſiſſimas Cantharidum manſiſſe & hæſiſſe circa cuticulam, ejuſque poros valde conſtrinxiſſe, quod nemini mirum videbitur, qui vel ſemel in vita vidit, quam facile ignis calore membranæ poſſint corrugari, & quod ignis communis, qui membranas ita corrugat, etiam aliquando excitet veſiculas, prorſus ſimiles illis, qui à Cantharidibus producuntur; quia autem pori cuticulæ ita conſtricti ſunt, ideo vapores alias libere exhalantes accumulantur, augentque copiam humoris in veſica contenti.

Siquis tandem, ratiocinio noſtro nondum plane convictus, credat tam diu Cantharides ob veſiculas excitatas juvare, donec probati alicujus ſcrip-

toris authoritate flectatur, illum adir
jubeo Lazarum Riverium, qui centu
ria III, Obſerv: XIV. refert, quo
veſicatorium dolorem à punctura ap
relictum intra quandrantem horæ abe
gerit omnino, veſicis non excitatis o
moram exiguam.

Franciſcus Redi in tractatu de inſe
ctis affirmat, ſe vidiſſe humorem al
bicantem & abſque dubio acido-corro
ſivum, ex aculeis ſcorpionum pro
fluentem, & talem humorem i
puncturis apum ex earum acule
itidem promanare valde veroſimil
videtur, qui doloris cauſa exiſtat, un
de jam manifeſtum redditur, quod do
lor, de quo Riverius lo , evanui
quia humor acidus, qu ex apis acu
leo profluxerat & dolorem excitabat
temperabatur à ſale volatili Canthar
dum.

Apum autem aculeos cavos eſſe ne
mo mirabitur, qui unquam vidit tu
bulos vitreos arte confectos, quibu
utuntur ad ſanguinem, alioſque liqu
re

res per microſcopium examinandos & conſpiciendos, quandoquidem illicet pilo tenuiores ſint, cavitate tamen aliqua donantur.

OBSERVATIO III.

De contractura tendinis poſt fracturam oſsis humeri.

Iuvenis duos & viginti annos natus brachium inflexum & rigidum poſt fracturam oſſis humeri ſanatam extendere non potuit.

Cauſa hujus mali remotior fuit incuria Chirurgi, qui brachium per quinque aut ſex ſeptimanas reliquit incurvatum, cum potius illud ſingulis vicibus, quibus fracturam religabat, aliquoties extendere debuiſſet, ad quod in praxi exercenda bene attendendum eſt.

Hoc autem ideo mirum non eſt, cum quotidie videamus arcum, qui aliquandiu remanſit incurvatus, non reſilire; imo quis non aliquando in ſemet

ipſo expertus eſt, quam difficulter in
cedere atque pedes extendere poſſet
poſtquam per unicum tantum diem in
curru conſediſſet immotus.

Verum enim vero quandoquidem
hæc comparatio rem nondum ſat
illuſtrat, ejuſdem cauſam paulo altius
hic inveſtigare animus eſt.

Ubi ſcilicet brachium incurvabatur
circa cubitum, tendo muſculi bicipi-
tis cubitum flectentis contrahebatur
(quod autem hic dicitur de tendine
muſculi bicipitis, de aliis muſculorum
cubitum flectentium tendinibus etiam
intelligi poteſt) atque ita pori Fibrilla-
rum, ex quibus tendo conſtat, prius ro-
tundi, mutabantur in ovales, ſic ut ma-
jor pororum diameter reſpiceret latitu-
dinem Fibrillarum.

Interim humores ex poris arteria-
rum egreſſi, qui prius ob motum ſæpius
inſtitutum libere circulationem ſuam
perficiebant, jam ob quietem aliquato-
nus ſubſiſtebant in tendine, imo bre-
vi temporis intervallo particulæ qua-
da

dam ſatis craſſæ eorum humorum ſeſe inſinuarunt profunde in poros illos ovales Fibrillarum, eoſque in oblonga illa figura conſervabant atque confirmabant, imo progreſſu temporis citatæ particulæ tam pertinaciter inhæſerunt poris mox nominatis, ut vix ac ne vix quidem illas expellere liceret, atque hinc tendo muſculi bicipitis fiebat brevior, non aliter videmus funem, pannoſque novos aqua conſperſos fieri breviores.

Hinc etiam tendo dictus apparebat durus & rigidus; atque ita ſatis liquido conſtare exiſtimo, cur brachium extendi non potuerit; nam muſculi brachium extendentes munus ſuum obire non poſſunt, quin prius contrahantur, nequeunt autem contrahi, quin tendo bicipitis cum ſuo muſculo à contractione incipiat ceſſare, hoc vero impoſſibile erat ob poros Fibrillarum, ex quibus tendo conflatus erat, à particulis dictis obſeſſos.

Cauſâ hujus phænomeni hoc pacto

inveſtigatâ modus curandi non diffi-
cilis fuit inventu; ſcilicet particul[illegible]
poros obſtruentes expellere oportebat;
quam obrem uſurpavi fomentum e[x]
vino, cui herbæ, aliaque multo ſa[l]
volatili conſtantia incocta erant, a[c]
deinde applicabam emplaſtrum de ra[-]
nis cum Mercurio, & poſtquam pe[r]
aliquot dies illud continuaſſem, ægru[m]
aliquoties pondus aliquod manu ge[-]
ſtare juſſi; ut ita particulæ in poris ob[-]
ſtructis hærentes, ac per prædicta medi[-]
camenta maceratæ aliquo modo (bel[-]
gice *los geweyckt*) vi quadam ejice[-]
rentur, atque ita æger brevi tempo[-]
ris ſpatio priſtinam ſanitatem recupe[-]
ravit.

OBSERVATIO IV.

De vena Secta.

Vir triginta ſex annorum venam i[n]
flexura brachii ſibi juſſerat ſeca[-]
ri, ſequenti die unciæ aliquot hu[-]
moris limpidi ex venæ vulnuſculo pro[-]
fluxe[-]

fluxerant, ac per aliquot dies idem perſeverabat continuò effluxus, atque interea brachium nec dolebat, nec rubebat; rarum ſane phænomenum, quod in tota praxi mihi nunquam contigiſſe memini.

Scilicet forte vaſculum aliquod lymphaticum ſupra venam ſecandam jacebat, quod in venæſectione ſauciatum, ac à particulis quibuſdam circa vulnuſculum ſtagnantibus & aceſcentibus irritatum, leviterque continuo convulſum hanc humoris lympidi copiam emittebat.

Ego acidum circa vaſculum Lymphaticum peccans temperavi oleo therebinthinæ calide infuſo, & ſic aperturam coaleſcere, & humorem lympidum brevi ſubſiſtere vel potius per naturalem viam iterum circulare coëgi.

Præterea novi quendam in Chirurgia Tyronem, qui in ſectione medianæ ſubjectam tendinem pupugit, unde dolor, rubor, iiſque ſanatis

tandem affuit contractura tendinis muſ culi bicipitis tanta, ut brachium jam per longum tempus incurvatum ab ægrota minime poſſet extendi; cujus mali curationem Patiens conſequuta fuit haud aliter, quam in prægreſſa dixi obſervatione.

Scilicet humores aliqui ſtagnantes aceſcebant circa tendinem vulneratum, eumque irritando, ſpiritus animales majori ſolito copia influere faciebant, unde tendo cum annexo muſculo contrahebatur, & brachium incurvabatur, quod poſtea ita manſit inflexum ob particulas quaſdam, quæ poros Fibrillarum in tendine eodem modo obſtruxerunt, quem fuſius explicui in obſervatione præcedente.

Dolor autem ruborque, qui tendinis puncturam non raro comitantur, eandem cauſam & medelam agnoſcunt, quam in punctura nervi propoſui.

Plerique Chirurgi, ubi ſanguinem craſſum evacuare volunt, majorem pla-

plagam infligunt venæ, minorem verò, quand ipſis animus eſt, emittere ſanguinem ſubtiliorem, ſed male; nam ſi craſſæ ſanguinis particulæ ſatis accuratè cum tenuibus mixtæ per arterias, venaſque capillares circulare queant, nonne ſole meridiano clarius eſt, quod vulnuſculum tam exiguum in Venæ-ſectione fieri non poſſit, ex quo cum ſubtiliori ſanguine non itidem expellatur ille qui craſſior exiſtit? Quod acutiſſimus Bayle bene animadvertit.

Clariſſimus Dominus Leeuwenhoeck per microſcopium detexit, ſanguinem humanum conſtare ex globulis rubris in humore cryſtallino natantibus, qui ubi ſanguis poſt Venæ-ſectionem in vaſculo exceptus coagulatur, motu ſuo amiſſo, deſcenderent ad fundum, humore cryſtallino, per quem ſparſi prius movebantur, ſupernatante.

Mirum certe inventum, nec injucundum quoque, ſed in praxi Medica nul-

nullius uſus, nam qui ex hoc fundamento Febrium, aliorumque morborum cauſas & medelas eruere ac deducere conantur, garrire mihi videntur omnemque operam perdere, qui, ſi attenderent potius ad acidum, ſalem amarum, dulce, aliaque in ſanguine ſine controverſia contenta, abſquo dubio multo majorem in ſanandis ægris utilitatem inde perciperent.

Multi Authores volunt ut cephalica potius, quam Mediana aut Baſilica aperiatur, ſed perperam, quandoquidem ego ſæpius expertus ſum, illam facile ex loco proprio recedere, atque ita, dum ſecatur, plagam intentatam effugere.

Sæpius obſervavi in pinguibus venam ſtatim poſt ligaturam injectam ſatis eſſe tumidam & manifeſtam, eandem, vero niſi mox aperiatur, ex conſpectu evaneſcere, dum ſcilicet ſanguis pinguedinem ſubjectam & facile recedentem deorſum premit, ut ita, non obſtante ligatura, venam iterum libere permeet.

Cum

Cum vena ſatis occluſa videbatur, non raro ſanguinem inde magno impetu iterum profluentem conſpexi poſt ſectionem venæ, & quidem nulla alia de cauſa, quam quod ligaturam & linteum comprimens imponerent prius, & poſt brachium incurvarent, nam hoc pacto labia vulnuſculi, quæ prius in extenſo brachio erant conjuncta, iterum à ſe invicem dihiſcunt, dum brachium inflectitur.

Sæpe lividitas aliqua poſt venæ-ſectionem reliqua reperitur, cujus cauſa non raro eſt malus uſus aceti, quo linteum comprimens, quod aperturæ venæ imponitur, imbuitur, quandoquidem ſatis manifeſtum eſt ſanguinem ab acido coagulari, lividumque ac nigricantem colorem nanciſci.

Antequam finiam addendum reſtat conſilium Petri Pigræi, ut inde, ſi poſſibile ſit, fructum adhuc aliquem eliciamus.

Præcipit Clariſſimus ac dexterrimus

ille Chirurgus, ut poſt Venæ-ſectio-
nem apertura illinatur oleo quodam,
ſi animus ſit eodem die ex eodem fora-
mine abſque nova apertura iterum ſan-
guinem educere.

Si autem oleum impediat aliquam-
diu, ne vulnuſculum venæ rurſus coa-
leſcat, vides, quam male agant illi,
qui olea adhibent in vulneribus, id-
que non aliam ob cauſam, quam qui
illud à Magiſtris ſuis fieri conſpexe-
runt, ut oleum hyperici ex: gr:, nam ſi
hyperticum proſit vulneribus ob ſalem
ſuum volatilem acidum peccans tem-
perantem, cur tincturam hyperici non
potius extrahunt per ſpiritum vini, in
quem ſalem ſuum volatilem multo
facilius & copioſius transferet, quàm
in oleum, quod vulneribus nocet, quia
poros & tubulos obſtruendo, ſangui-
nis & humorum circulationem ſiſtit,
cum tamen illa potius promovenda ſit,
ad quod non parum valet ſpiritus vini,
quoniam egregie temperat acidum,
quod ſanguinem & humores in vulne-
ri-

ribus plerunque coagulat, & circulationi ineptos reddit; ſed ne nimis prolixus videar, huic obſervationi finem imponam.

OBSERVATIO V.

De Crepitu tendinis.

Fœmina quadraginta trium annorum poſt ſolito majorem laborem in manu dextra paſſa fuit impotentiam ad motum, tumorem & dolorem; ac tendo in manu ſitus, cum digito premebatur, ſonitum edebat.

Eſt hic affectus, qui in praxi non raro occurrit, quamvis à nullo, quod ſciam, hactenus tractatus ſit, quamobrem ego eundem crepitum tendinis appellabo.

Ab inſueto ſcilicet labore Fibrillæ tendinis diſtorquebantur ita, ut humores in circulatione impediti ibidem ſubſiſterent & coagularentur, unde motus impotentia, tumor, dolor ac tendinis crepitus facillime deducitur.

Metuebam, ne humores in tend
ſtagnantes indies magis magiſque co
gularentur, & ſic exoriretur tumo
qui Ganglii nomine pleriſque no
eſt.

Imo formidabam præterea, ne p
ticulæ quædam humorum ſubſiſte
tium reciperentur intra poros Fibr
larum tendinem componentium, ea
que obſtruerent ita, ut in Obſervati
ne tertia hujus Decadis requiri oſte
dimus ad contracturam & rigiditate
tendinis inducendam.

Quapropter manum medicam me
adhibendam eſſe cenſens, ſpiritum vi
accendi curavi hoc pacto, ut vap
inde exurgens totam manum affecta
circumvolitaret, hocque peracto in
poni juſſi emplaſtrum de ranis cu
Mercurio, atque ita humores coagul
diſſoluti, obſtructioneſque ſublatæ ſun
ac ægrota paucis interjectis diebus in to
tum priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

Ob

OBSERVATIO. VI.
De hæmorrhagia ex ulcere tibiæ varicoſo.

Fœminæ quadraginta annorum ulcus in tibia dextra exortum eſt a cauſa interna ſupra varicem ſatis amplum, quod nullis remediis obtemperabat, aderatque tumor & eryſipelas ſatis grave nullis medicamentis morem gerens.

Poſt aliquot dies inopinato ab humore acido-corroſivo illic hærente apertus eſt varix, ex quo ad minimum duæ libræ ſanguinis nigricantis ac (ut aſtantes aſſeverabant) in effluxu valde fætentis promanaverunt.

Ego placentam illam duriuſculam ex medicamentis acidum temperantibus conflatam, quam in Obſervatione ſexta primæ Decadis laudavi, à Chirurgo imponi curavi, & ſic varicem non tantum obturavi, verum etiam acidum illud in ulcere hærens temperavi, quod aliàs corroſione ſua varicem

ricem facile iterum aperuiſſet, ac præ-
terea ulceris curationem impediviſ-
ſet.

Erat viſu mirabile, quod, poſtquam varix inexpectato apertus tantam ſanguinis copiam profuderat, eryſipelas aliaque ſymptomata mox evanuerint, & ulcus, de die indiem melius habens, intra tres ſeptimanas ſolius prædictæ placentulæ ope prorſus coaluerit.

Ego jam temporis minime mihi propoſui originem ac medelam varicis, ulceris, ac eryſipelatis tradere, quandoquidem illud in Obſervatione ſexta primæ Decadis ſatis accurate executus ſum, & mihi ſemper, ſi cuiquam alii, crambe bis cocta mors eſt.

Sed animus mihi eſt hic loci per experientiam confirmare, quod dixi & egi in primæ Decadis obſervatione ſexta, quam indubitatum nempe ſit eryſipelas ac ulcus originem ſuam trahere ab acido, & quam opportune inſtituerim ſectionem varicis in ulcere illo tibiæ varicoſo.

Hæc

Hæc autem ſine ullo negotio ex allato exemplo deducuntur, nam nec cryſipelas nec ulcus ullis remediis cedebat, quamdiu varix ille tanta nigricantis & abſque dubio morâ ſuâ aceſcentis ſanguinis copia repletus erat, & quam primum ſanguis ille peccans effluxerat, eryſipelas evanuit, ulcuſque non longo poſt coaluit.

OBSERVATIO. VII.

De ingenti contuſione brachii.

Matrona quinquaginta ſex annorum poſt lapſum ab alto conquerebatur de ineptitudine ad motum & ſummo dolore brachii ſiniſtri, quod valde intumefactum apparebat, quamvis ejuſdem cum cute ſana eſſet coloris. Ex pulſu ſanguinis motum ſolitò concitatiorem animadvertebam ob terrorem ſcilicet, quem Patiens ex lapſu conceperat.

Poſtquam accurate ſatis cauſam hu-

jus

jus mali per totam brachii longitu-
nem inquiſivimus, tandem nec fract-
ram nec diſlocationem adeſſe anim-
vertimus, ſed ſummam contuſion-
toties brachii, ſic ut multum ſangui-
extravaſati, ut & humorum in tub-
brachii à contuſione diſtortis hære-
tium ſtagnaret, & brevi poſt aceſcer-
unde motus imbecillitas, tumor & d-
lor haud difficulter deduci poteſt.

Plerique ad ſanguinis motum plac-
tiorem reddendum hic ſtatim vena-
ſecaſſent, cum tamen ego econtr-
omiſſa venæſectione, tincturam an-
dynam ex opio aliiſque paratam æg-
propinaverim, quæ multo ſecurius
majori cum utilitate ſanguinis motu-
diminuit.

Poſt aliquot horarum intervallu-
ægrotæ exhibui pulverem ſudoriferum
ſimulque acidum ſanguinis extravaſa-
& humorum ſtagnantium temperan-
tem, quem duabus ſubſequentibus ve-
ſperis cum commodo iteravi; conſtaba-
autem ex antimonio diaphoretico, ocu-

li-

is cancrorum præparatis, ſale prunellæ antimoniato, aliiſque; atque hinc dolor non parum remiſit de ſua vehementia, & ſanguis extravaſatus propulſus fuit uſque ad cutim, quæ tunc per totum brachium ab humero uſque ad digitos egregie liveſcebat, imo nigricabat.

Chirurgi, qui mecum aderant, invito me, in principio brachium totum inungebant oleo roſarum, quod non tam nocet propter roſas, quam propter oleum olivarum, nam licet hoc aliquid boni præſtare poſſet, tamen prodeſſe nequiret, niſi perveniret uſque ad eum locum, ubi ſanguis extravaſatus & humores ſtagnantes jacent, eò autem pervenire non poteſt niſi ſub forma halituum, calor autem noſtrorum corporum impotens eſt ad oleum olivarum in halitus convertendum, quandoquidem ignis ſatis vehemens ex ligno & ceſpitibus conſtructus debilior eſt, quam ut particulas olei olivarum ollæ inditi ad formam habituum redigere poſſit.

Tantum

Tantum autem abeſt, quod olee
olivarum prodeſſet; ut contra id, qu
ſuppoſui, potius obeſſet, quoni
particulis ſuis ramoſis obſtructio
augeret, ac ita efficeret, ut ſanguis
humores adhuc magis ſtagnarent,
præterea, poros cutis claudendo, i
pediret, ne alia medicamenta ad loc
debitum pertingerent.

Si roſæ communes frigidæ fore
ut plerique ſentiunt, eaſdem hic
jicerem, ſed quia ex amaritie & pen
trante earundem odore contrarium p
tius colligi debet ab illis, qui, ſep
ſitis ſuis præjudiciis, non tam ve
ſtatem, quam veritatem ſequuntu
ideo oleum roſarum improbo hoc
caſu ob oleum olivarum non aut
ob admixtas roſarum particulas ne
nullas.

Iidem Chirurgi, brachio toto ol
roſarum inuncto, impoſuerunt e
plaſtrum illud defenſivum, cujus d
ſcriptionem exhibet.

Pharmacopæa Ultrajectina, qu

q

quidem hic non prorſus rejicio, quia continet multa ingredientia acidum temperantia, qualia ſunt bolus, terra ſigillata, lithargyrium, aliaque; ſed quorſum baccæ myrthi, oleum myrthinum & vinum rubrum auſterum? illa ſane poros cutis aſtringunt, atque ita aliis idoneis ingredientibus viam penetrandi ad partem affectam prorſus præcludunt.

Ratiocinium autem meum experientia brevi confirmavit, cum puſtulæ multæ per totum brachium diſperſæ in conſpectum veniebant.

Quamobrem ego ſequens lavamentum præſcripſi, quod in locum olei ac emplaſtri ſubſtitui, utpote acido egregie reſiſtens & per conſequens ſanguinem & humores coagulatos optime diſſolvens.

℞. *Rad: ireos.*
calami aromat.
bryon: ā ℥ß.
Herb: roriſmas,
betonicæ

Sal-

Salviæ ãã Mß.
Baccar: juniperi
Lauri ãã ℥iij.

Coque in vaſe bene clauſo cum vi[...] gallico, ac Colat: ℔ij. adde

Gumm: ammon: ℥ij.
Salis tartari ℥i.
M. F. Lavamentum.

Atque ita puſtulæ evaneſceban[...] dolor diminuebatur, motuſque pa[...] latim redibat, ac lividus color mut[...] batur in croceum.

Deinde, volentibus Chirurgis, [...] mutarentur medicamenta, loco em[...] plaſtri defenſivi, quod illi iterum pr[...] ponebant, præſcripſi ſuffitum acidu[...] temperantem & conſtantem ex bac[...] lauri, juniperi, thure, maſtiche, myrrh[...] aliiſque, nam ſi hæc poſteriora juvant [...] prædicto emplaſtro, ubi à ſevo & ce[...] ligata jacent, multò magis proderun[...] ubi ſub forma fumi brachium ex ſup[...] riore parte contectum circumvolitant[...] & ab igne non parum agitata poros br[...] chii à calore ſatis apertos ingrediuntu[...]

Tande[...]

Tandem ſpiritum vini accendi juſſi, cujus vapor ad brachium aſcendens & per poros intrans acidum, quod ſanguinem & humores non parum coagulaverat, infringebat, atque ita Patiens ſanata fuit, dolore ac flavedine ſublata, & motu brachii reſtituto.

Certiſſime mihi perſuadeo, quod contuſio non tam magna fuiſſet, ſi in brachio ægrotæ affuiſſet fractura oſſis; nam illud tunc, cum frangitur, recedit, nec contundit amplius, ſed ubi os integrum manet & per conſequens ob duritiem ſuam reſiſtit egregie, ac ubi ab altera parte adeſt corpus ſolidum contundens, tunc caro intermedia non aliter utrinque premitur, quam ſi ſub prælo poſita foret, atque ita mirum in modum contunditur.

Atque hoc eſt, quod praxis quotidiana confirmat, in qua ſæpius videre mihi licuit, contuſionem, oſſe fracto, multo minorem eſſe, quam eodem illæſo remanente.

Formidabam, ne ſanguis extravaſa-

tus adeo coagularetur, ut poſtea diſſo[illegible] vi non poſſet, & ſic tam acidus & co[illegible] roſivus tandem evaderet, ut partes v[illegible] cinas inficeret gangræna; nam non i[illegible] pridem ad Juvenem vocatus ſum, q[illegible] tibiam valde contuſam per octiduu[illegible] neglexerat, quo demum tempore eg[illegible] adveni, & tunc coactus fui partem co[illegible] tuſam ſcalpello aperire, & eximere multa ſatis magna fruſta ſanguinis val[illegible] coagulati, nigri & putreſcentis, q[illegible] cavitatem, in qua continebatur, ja[illegible] aliquatenus infecerat gangrænâ, qua[illegible] tamen lotione per ſpiritum vini & i[illegible] ſperſione pulveris myrrhæ, aloëſq[illegible] brevi ſuſtuli.

OBSERVATIO VIII.

De Ganglio in manu.

Adoleſcens ſedecim annos na[illegible] conquerebatur de tumore dur[illegible] indolenteque, qui, in ſuperna ma[illegible] dextræ parte ſitus, mole ſua nuc[illegible] avellanam adæquabat, eratque ejuſd[illegible]

cu[illegible]

cum cute ſana coloris; atque jam tertius menſis erat, ex quo æger poſt laborem conſueto majorem hoc malo affectus eſt.

Jacebat nempe tendo in ſuperna manus parte, cujus tubuli ab inſueto labore ita diſtorquebantur, ut humores, in circulatione multas obſtructiones pro obſtaculo offendentes, ſtagnarent in tubulis tendinis, tandemque ab humoribus à tergo inſequentibus propellerentur uſque ad membranam illam, quæ tendinem inveſtit, ubi, efformatâ ſibi cavitate, colligebantur & concreſcebant aliquatenus particulæ viſcoſiores, tenuioribus interim abeuntibus, & ſic exortus eſt tumor, de quo hic ago, & qui ganglii nomine à pleriſque appellatur.

Ego pollice manus meæ tumorem hunc valide ſatis compreſſi, eumque hoc pacto extemplo evaneſcere vidi, dum ſcilicet vi compreſſionis humores tumorem conſtituentes protrudebantur iterum quaquaverſum per tubulos

 ten-

tendinis ; ſed quia obſtructiones nondum ſublatæ erant, ideo recidiv formidine tenebar, quapropter ad h mores viſcoſas attenuandos & obſtr ctiones reliquas tollendas impoſui em plaſtrum de ranis cum Mercurio, ſtrictam ſatis ligaturam, quæ impedi bat, ne humores viſcoſi in conſueta ca tate iterum, ut ante, congregarentu

Sed ubi tumor hic jam per aliqu annos duravit, tunc à pollice co primente tolli non poteſt, ſed adhibe da eſt ferula lignea, non differens illa, quâ præceptores in caſtigan pueris utuntur, niſi quod plumbi p tio in illius medio infuſa jaceat; & t lis ferulæ unico ictu, ægroti facie manu affecta in dorſum averſâ, pro ſus evaneſcere vidi ganglium, qu per quadriennium patientem vexav rat, cujus medela tunc brevi per en plaſtrum hic citatum & ſtrictam ligat ram abſoluta fuit.

C

OBSERVATIO IX.

De globulo mobili inferioris labii.

Iuvenis viginti tres annos habens oſtendebat mihi in labio inferiori tumorem rotundum, mobilem, parum dolentem, ſed interea tamen ſatis moleſtum mole ſua, quæ aqualis erat globulis illis, quos pueruli in luſibus ſuis abhibere ſolent; color à reliquo labio non differebat.

Patiens ante trimeſtre ſpatium labium inferius ſuis dentibus momorderat, & ab illo tempore animadvertit hunc tumorem.

Jam temporis nemo fere eſt, qui neſciat, quam multæ exiguæ glandulæ non tantum per reliquas oris partes, ſed etiam per labium inferius diſſeminentur, quarum una ſine dubio à morſu læſa fuit ita, ut humores ex arteriola egreſſi, in glandula, occluſo exitu, ſubſtiterint, & ſic glandula hæc parva in tantum tumorem excre-

vit, quantùm in *hac* Obſervatio
mox exhibui.

Quamvis hic tumor in praxi ſæ
pius occurrat, tamen neminem nov
qui ipſius cauſam explicuit, & unu
tantum, qui ejuſdem curam exemp
proponit, nempe Jobum van Mee
keren Chirurgum Amſtelodamenſem
qui, niſi me mea fallat memoria, hu
affectui nomen indit, quod belgice ſ
nat *een ſteen-knoop*.

Sed quid miraris? num putas im
poſſibile, glandulam tam exiguam a
talem magnitudinem poſſe pervenire
perpende, quæſo, quantum unius
ejuſdem uteri magnitudo differat
virgine & parturiente; perlege diſp
tationem, quam Clariſſimus Domin
Joannes Munnicks, Profeſſor Ultr
jectinus, anno 1678. die 20 Novemb
publice ventilandam propoſuit, in q
narrat, virginis alicujus tubam uter
nam tam late extenſam fuiſſe, ut ce
tum & duodecim aqua libras contin
ret.

Se

Sed quid hæres? oportet, ut afferam adhuc unum experimentum, quod ad rem propoſitam propius accedit; ego nempe, ubi à frigore ſupra modum læſus eram, non raro glandulas circa collum, quas in ſtatu ſanitatis tactu reperire non poſſum, in tantam molem excreſcere animadverti, ut ovum columbinum ſuperarent.

Ut tandem ad curam properem, dico, quod medicamenta hic loci commode applicari vel retineri nequeant, ideoque ſectione ſcalpelli ſimul & ſemel totum tumorem ſuſtuli, vulnuſque relictum ſolo melle roſarum ſanavi.

OBSERVATIO X.

De affectu oris apud noſtrates vulgo nuncupato de Water-kancker.

Puerulum biennem, qui jam per tres integros menſes quartanâ laboraverat, non ita pridem inviſi, ac inter ejuſdem labium ſuperius & gingivam inveni ulcus; quod ante quatriduum

initium ſuum ceperat, ſatis alte ſſ
ſum vergens, cavum, durum, dole
nigricans & grave-olens.

Hujus nempe ægrotuli ſanguis à
bo potuque acido & aceſcente, nec m
à quartana diuturna, multo, quam ip
eſt, evaſit acidior, atque ita non ta
alibi ſubſtitit, quam inter labium ſ
perius & gingivam, quia ſanguis & h
mores ibi facile coagulantur ab aëre fr
gido per inſpirationem admiſſo, m
non à reliquiis cibi inter dentes hære
tibus, atque morâ ſuâ acorem contr
hentibus.

Sanguis autem & humores ſtagna
do tandem valde corroſivi evaſeru
& ſic Fibrillas labii & gingivæ non ta
tum vellicarunt valde, ſed earum mu
tas diſruperunt etiam, atque hoc p
cto exortum eſt ulcus altum, cavum
durum, dolenſque.

Ut autem nigroris mox adducti r
tionem eò felicius inveſtigemus, prim
referre libet, quod non ita pridem fru
ſtulum lintei candidi per microſcopium
meu

meum conſpexerim, & quod ſingulæ Fibrillæ, ex quibus fila contorta erant, glaciei inſtar pellucidæ apparerent, ſed unumquodque filum ex pellucidis iſtis Fibrillis conflatum album cernebatur, non aliter ac aqua apparet quidem pellucida, ſed ſpuma alba, quæ conſtat ex multis aquæ ſuperficiebus ſibi invicem ita ſuperpoſitis, ut multum aëris interjaceat.

Cum autem linteum hoc combuſſeram, non tantum tota fila, ſed ſingulæ eorundem Fibrillæ oculo meo microſcopio armato colorem nigrum offerebant, quia nimirum pori in linteo à vi ignis valde diſtorti ſunt, & particulæ multæ ſub forma fumi ex linteo avolarunt, ſicut radii ſolares in poris illis ſuffocati ad oculum meum non reflecterentur.

Et quod ignis in linteo effecit, hoc particulæ acido-corroſivæ præſtiterunt in ulcere, dum Fibrillas diſrumpebant, illarumque poros aliter figurabant & mutabant, imo multas particulas ex ul-

cere ſub forma vaporis avolare co…
bant, ut manifeſtum erat ex fœtore…

Ut autem multis mirandi cauſ…
præripiam, quod acidum ad nigriti…
inducendam concurrere ſcribam, v…
ut conſpiciant, quam bonum atram…
tum ex decocto gallarum conficia…
cum aceto, in quo limatura chaly…
prius infuſa fuit; aut ſaltem malum…
trium cultello diſſecent, nam tunc m…
cultellum egregie nigreſcere videbu…

Sola igitur ulceris graveolentia …
huc enodanda ſupereſt; ac ut prædi…
comparatio hic loci mihi iterum inſ…
viat, unumquemque olfacere jubeo…
gratum odorem, qui in combuſtio…
lintei noſtras nares plerunque fer…
nam quod agit ignis reſpectu lint…
idem operatur humor acido-corroſi…
ulceris reſpectu, dum ſalis volat…
(quod magnâ copiâ in ſtatu ſanit…
continetur in partibus corporis hum…
ni, aliorumque animalium, ut deſt…
latio docet) multas particulas corru…
pit, illarum figuras immutat, ac …

e…

eaſdem, ſolutis vinculis, quibus prius alligabantur, avolare facit, quo tempore cum aëre, quibus ſe miſcent, in nares propulæ fibrillas nervorum olfactui inſervientium nimio tremore agitant, & ſic animæ graveolentis odoris conceptus exhibetur.

Phœnomenis hujus morbi in praxi tam ſæpe occurrentis, & a nemine, quod ſciam, hactenus bene dilucidati perſpicue ſatis explicatis, mihi perinde erit, an cum Hildano gangræna, cum Carolo Batto cancer, an vero cum Cornelio vander Voorden dicatur ulcus noma, quandoquidem ego meras illas quæſtiones de nomine parum admodum moror, qui nihil capto niſi res.

Hoc autum malum celerrime proſerpit & brevi ægrum jugulare potis eſt, ſicut ego ante duos menſes expertus ſum in puella quatuor annorum, quæ quinto poſt morbi invaſionem die ad me deportata fuit, adeo deformis, ut homini vix ſimilis videretur, nam dimidia naſi, & quarta linguæ pars jam ab-

abſumta erat, ac mala ſiniſtra lapi[illegible] inſtar dura, magnoque foramine p[illegible] forata, unde intra quatriduum ju[illegible] meam prognoſin obiit.

His igitur ſedato animo pondera[illegible] ſequens unguentum acido-corroſi[illegible] reſiſtens præſcripſi:

℞: Theriac: ℥iiß.
Ung: ægyptiac: ℥iß.
Gum: laccæ
Spir: ſalis armon. ãã [illegible]
cochlear: ℥ij.
M. F. ung:

quo cum pauculo ſpiritus vini mixto [illegible] lide quotidie lavabatur ſexies pars a[illegible] ᵭa, eique imponebantur lintea car[illegible] eodem medicamento imbuta, at[illegible] hoc ſolo remedio non tantum hu[illegible] puerulum, ſed etiam plures alios feli[illegible] ter ac intra breve tempus ſanavi.

Secuudæ decadis.

F I N I S.

John